

Oppilaitosturvallisuus Jyväskylän ammattikorkeakoulussa

Sami Niemi

Opinnäytetyö

Toukokuu 2016

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Restonomi (AMK), palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma

Tekijä Niemi, Sami	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Huhtikuu 2016
	Sivumäärä 51	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Oppilaitosturvallisuus Jyväskylän ammattikorkeakoulussa		
Tutkinto-ohjelma Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma		
Työn ohjaaja Soili Partanen		
Toimeksiantaja Jyväskylän ammattikorkeakoulu		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää oppilaitoksen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät. Pääpaino oli opiskelijoiden turvallisuustietoisuuden ja oppilaitoksen turvallisuuskoulutuksen ja sen kehittämismahdollisuuksien tutkimisessa. Tietoperustassa perehdyttiin turvallisuuden ja turvallisuustietoisuuden kautta organisaatiokohtaiseen turvallisuuskulttuuriin ja riskien hallintaan.</p> <p>Tutkimuksessa hyödynnettiin pääosin määrällistä tutkimusotetta. Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin sähköisellä Webropol-ohjelmalla laadittua kyselylomaketta. Kohderyhmänä olivat Jyväskylän ammattikorkeakoulun vuoden 2015 syksyllä aloittaneet opiskelijat. Kysely suoritettiin kokonaistutkimuksena kaikille perusjoukon jäsenille, joten erillistä otantaa ei tarvittu. Kyselyn avointen kysymyskohtien analysointiin sovellettiin harkitusti laadullisia sisällönanalyysimenetelmiä.</p> <p>Tulososiossa kerättiin runsaasti oppilaitosturvallisuuteen kytköksissä olevia tekijöitä. Huomattiin, että turvallisuuden tunne oppilaitoksessa koostui lukuisista henkisistä ja fyysisistä tekijöistä. Toimintaohjeiden ja tilojen lisäksi turvallisuus muodostui monista inhimillisistä seikoista, kuten opettajan olemuksesta ja opiskeluilmapiiiristä. Opiskelijoilla oli paljon mielipiteitä ja rakentavaa palautetta turvallisuuskoulutuksen toteutuksesta, ja samalla sen kehittämiseen saatiin monia ehdotuksia.</p> <p>Opiskelijoiden turvallisuustietoisuuden parantamisen näkökulmasta turvallisuuskoulutukseen ja -luentoon tulee kiinnittää huomiota. Tietoisuuden kasvun taustalla on lisääntynyt kiinnostus, joka saadaan aikaan osallistavammilla ja mielenkiintoisemmilla koulutusmenetelmillä ja -ympäristöllä. Tämä tietoisuuden kasvu parantaa yksilön turvallisuuden tunnetta ja on tärkeässä osassa kokonaisturvallisuuden muodostumisessa.</p>		
<p>Avainsanat (asiasanat) Turvallisuuskulttuuri, turvallisuus, oppilaitosturvallisuus, turvallisuustietoisuus, kyselytutkimus, määrällinen tutkimus, webropol</p>		
Muut tiedot		

Author Niemi, Sami	Type of publication Bachelor's thesis	Date April 2016
	Number of pages 51	Language of publication: Finnish
		Permission for web publication: X
Title of publication School safety at JAMK University of Applied Sciences		
Degree programme Degree Programme in Services Management		
Supervisor Partanen, Soili		
Assigned by JAMK University of Applied Sciences		
<p>Description</p> <p>The thesis was commissioned by JAMK University of Applied Sciences. The main objectives were to investigate the school's safety factors and the students' safety awareness. One sub-objective was to examine the school's safety education and its improvement suggestions. The theoretical framework aimed mainly at safety, and safety awareness focusing closer on the organisation's safety culture and risk control.</p> <p>The research process was mainly based on the quantitative research method. Some qualitative analyse methods were used in specific text answers. The data collection method was a questionnaire, conducted by software called Webropol. The online questionnaire was sent to all junior students of the year 2015 at JAMK University of Applied Sciences. Because the focus group consisted of every member of the basic group, sampling errors were avoided.</p> <p>Several matters affecting the school safety were gathered in the results. The way students experienced safety depended on many mental and physical variables. Along with the basic needs such as the explicit safety instructions and functional spaces and classrooms, the students appreciated psychical factors. The teacher's trustworthy appearance, and the atmosphere created by other students were considered crucial parts of the safety experience. In addition, the school's safety education received a lot of feedback and improvement ideas in the results.</p> <p>In order to increase safety awareness among the students safety education needs some further analysis. Its education methods should be more interesting, and the students should be made participate more in the execution. The awareness can only increase if a person is interested and willing to learn more about the subject. At the same time, when an individual's awareness develops, he begins to feel safer. This is a major part of an overall safety formation in a school environment.</p>		
Keywords (subjects) Safety, security, school, safety awareness, safety culture, questionnaire, quantitative research, webropol		
Miscellaneous		

Sisältö

1 Johdanto	3
2 Turvallisuus	6
2.1 Turvallinen oppilaitos	7
2.2 Turvallisuustietoisuus.....	9
2.3 Turvallisuus yksilön näkökulmasta	11
3 Organisaation turvallisuuskulttuuri	13
3.1 Turvallisuuskulttuuri JAMKissa.....	14
3.2 Turvallisuusjohtaminen	16
3.3 Riskien hallinta	17
4 Tutkimuksen toteutus	20
4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	20
4.2 Tutkimusmenetelmä ja -aineiston keruu	20
4.3 Tutkimuksen kohderyhmä.....	22
4.4 Tutkimusaineiston analysointi	22
4.5 Tutkimuksen luotettavuus	24
5 Tutkimustulokset	27
5.1 Opiskelijoiden turvallisuustietoisuus	27
5.2 Turvallisuuskoulutus opiskelijan näkökulmasta.....	32
5.3 Turvallinen oppilaitosympäristö.....	36
5.4 Turvallisuusuhkat	39
6 Pohdinta	41

	2
6.1 Johtopäätökset	41
6.2 Kehittämisehdotuksia turvallisuuskoulutukseen	43
6.3 Jatkotutkimustarpeet	45
Lähteet	46
Liitteet	48
Liite 1. Kyselylomake	48

Taulukot

Taulukko 1. Opetetun viestin muistaminen (Dolk 2009, 21)	10
Taulukko 2. Tutkimuksen luotettavuus: vastaajajoukko verrattuna perusjoukkoon ..	25
Taulukko 3. Kyselyn vastausaktiivisuus koulutusaloittain	27
Taulukko 4. Opiskelijoiden osallistumisaktiivisuus eri turvallisuuskoulutuksiin	28
Taulukko 5. Ristiintaulukointi SPSS:llä kahden muuttujan välillä (Ei mihinkään - sarakkeessa 0=Ei, 1=Kyllä)	29
Taulukko 6. Valmiuksien keskiarvot ja keskihajonnat taulukkomuodossa	31

Kuviot

Kuvio 1. Turvallisuuskoulutuksen antamien valmiuksien keskiarvot.....	30
Kuvio 2. Turvallisuuskoulutuksen kehittämiskohteet opiskelijoiden mielestä	32
Kuvio 3. Sanapilvi oppilaitosturvallisuuteen eniten vaikuttavista tekijöistä	37

1 Johdanto

Turvallisuus on käsitteenä erittäin laaja ja monipuolinen. Aihe on kiinnostava, koska samaan aikaan, kun turvallisuus on jokaiselle henkilökohtainen asia, se on myös kaikkia koskettava yhteinen huolenaihe. Turvallisuustekijöiden ymmärtäminen ja tarvittavien toimintavalmiuksien ylläpitäminen ovat jokaisen velvollisuuksia.

Käsitys oppilaitosten turvallisuudesta on viimeisen kymmenen vuoden aikana muuttunut. Emme elä enää ”lintukodossa”, vaan kouluampumatapausten jälkeen on jouduttu hyväksymään, että tämänkaltaisia hirmutekoja voidaan nähdä myös Suomessa. Niiden mahdollisuus täytyy huomioida tulevaisuudessakin, mutta liialle pelon lietsoomiselle ei ole tarvetta. (Lindfors 2012.) Turvallisuuden ala on jatkuvassa käymistilassa, ja riskien arviointi ja ennaltaehkäisy ovat tärkeässä asemassa onnistuneessa turvallisuustyössä. Samalla kun keskitytään uusiin uhkiin, ei saa unohtaa kokonaisturvallisuuden muita osa-alueita ja lähtökohtia. Oikeanlaisten turvallisuusajattelun ja -tapojen omaksuminen varhain antavat opiskelijoille hyvät lähtökohdat toimimiseen tulevaisuudessa työelämän ja mahdollisten johtotehtävien haasteissa.

Tutkimuksen tietoperustaksi kerätään alan kirjallisuutta, artikkeleja ja uutisia turvallisuudesta ja eritoten oppilaitosturvallisuudesta. Tietoperustassa perehdytään turvallisuuteen ja turvallisuustietoisuuteen, joiden myötä syvennyttään tarkemmin organisaatiokohtaiseen turvallisuuskulttuuriin ja sen riskien hallintaan. Lähdeluettelo muodostuu niin kirjallisista, sähköisistä kuin suullisistakin lähteistä. Tutkimusta varten käyn paikan päällä havainnoimassa yhden turvallisuuskoulutusluennon, jonka pääkohdat raportoidaan työssä. Lisäksi haastattelen toimeksiantajani yhteyshenkilöä turvallisuuskoordinaattori Timo Hiltusta. Haastattelu suoritetaan kahdestaan, ja haastattelun kulku kirjataan paperille sen edetessä. Haastattelutuokiolta toivotaan ennen kaikkea Timo Hiltusen omia näkökulmia asiaan ja täydennystä tietoperustan laatimiseen.

Tutkimusaineistoa kerätään Webropol-ohjelmalla tehdyllä kyselylomakkeella. Kysely lähetetään opiskelijoille sähköpostitse, ja vastausaikaa siihen on viikon verran. Saadut tulokset tarkastetaan ja muutetaan helpommin käsiteltävään muotoon. Opiskelijoiden vastauksia analysoidaan, ja niistä pyritään löytämään yhteneväisyyksiä ja

mahdollisia riippuvuuksia. Muuten määrällisessä tutkimuksessa avointen kysymysten vastausten tulkinnassa hyödynnetään laadullisia menetelmiä: sanojen, teemojen ja sisältöjen tulkintaa. Tällä tavoin vastauksia ja niiden merkityksiä pystytään tulkitsemaan tarkemmin ja syvällisemmin. Tulosten avulla pyritään ymmärtämään tarkemmin turvallisuuden kokemista oppilaitosympäristössä.

Tutkimuksen toimeksiantajana on Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Jyväskylän ammattikorkeakoulussa syksyllä 2015 aloittaneiden opiskelijoiden turvallisuustietoisuutta ja turvallisuuden kokemista. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat opiskelijat käyttävät pääasiallisesti Rajakadun kampusta. Halutaan selvittää, miten opiskelijat suhtautuivat ensimmäisellä viikolla järjestettyyn turvallisuuskoulutukseen ja millä tavoin se vaikutti heidän turvallisuustietoisuuteensa. Lisäksi selvitetään tekijöitä, jotka luovat turvallisuutta ja myös turvattomuutta oppilaitoksessa. Kaksi päätutkimuskysymystä, joihin haetaan vastausta, ovat:

- Mistä tekijöistä muodostuu turvallinen oppilaitosympäristö?
- Mikä on ammattikorkeakoulussa annettavan turvallisuuskoulutuksen vaikutus opiskelijoiden turvallisuustietoisuuteen?

Toimeksiantaja tahtoo, että tutkimuksessa kiinnitetään erityishuomiota turvallisuuskoulutukseen ja sen järjestämiseen. Tutkimuksella halutaan saada aikaan todellista hyötyä, joten lisätavoitteena ja alatutkimuskysymyksenä on laatia kehitysehdotuksia oppilaitoksen oman turvallisuuskoulutuksen parantamiseen.

Toimeksiantajana Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK) on vuonna 1994 perustettu korkeakoulu, joka toimii useassa toimipisteessä ympäri Jyväskylää ja Saarijärven Tarvaalassa. Sen muodostavat 8 500 opiskelijaa ja 700 henkilökunnan jäsentä. JAMK koostuu neljästä yksiköstä, jotka kaikki tuottavat laadukasta ja työelämälähtöistä koulutusta: ammatillinen opettajakorkeakoulu ja hyvinvointi-, liiketoiminta- sekä teknologiayksiköt. (Tutustu ja Menesty 2016.)

JAMK on linjannut vuoteen 2020 saakka ulottuvan strategiansa, jonka mukaan se haluaa olla Suomen paras ammattikorkeakoulu, joka toimii vahvana kilpailukyvyyn

kehittäjänä ja oppimisen uudistajana. Kansainvälisyyttä ja laajaa kumppanuusverkostoa halutaan entisestään korostaa. JAMK haluaa olla aktiivisena osallisena maakunnan meneillään olevissa rakennus- ja investointihankkeissa, jotka toteutuessaan saavat aikaan uusia työpaikkoja ja muuttavat alueen työelämän rakennetta. Tällaisia aktiivisia hankkeita ovat muuan muassa Äänekosken uusi biotuotetehdas, Kankaan ja Hippoksen alueet sekä Jyväskylän uusi keskussairaala. (Halttunen 2015.)

Ammattikorkeakoulun strategiaan on määritelty viisi toiminnan painopistettä. Näistä painoalakarjeksi on nostettu Resurssiviisas biotalous. Uusiutuvien luonnonvarojen viisas ja innovatiivinen käyttäminen luovat liiketoiminnalle uusia mahdollisuuksia. Uudistuvan kilpailukyvyn tavoitteena on kehittää yritysten ja julkisen sektorin toimintaa ja tuoda tälle kentälle uusia osaajia ja menetelmiä. Innovatiivinen oppiminen sisältää työelämää palvelevia koulutusratkaisuja ja osaamista kehittäviä palveluja. Kyberturvallisuus edistää yritysten turvallisuusosaamista. JAMK kouluttaa alan asiantuntijoita sekä tutkii ja testaa tietoverkkojen turvallisuutta. Perheiden hyvinvointi ja terveyden edistäminen ovat myös tärkeässä osassa strategiaa. (Tutustu ja Menesty 2016.)

2 Turvallisuus

Turvallisuus on käsitteenä varsin hankala rajata, sillä tarkkaa absoluuttista turvallisuuden määritelmää ei ole. Se on paljon muutakin kuin vaaratilanteisiin puuttumista. Täydellistä turvallisuuden tilaa ei voida koskaan saavuttaa, vaan sitä pitää jatkuvilla toimenpiteillä ylläpitää. Voidaan karkeasti todeta: hyvä turvallisuustaso ilmenee vähäisenä tapaturmamääränä, mutta pieni tapaturmamäärä ei yksiselitteisesti tarkoita hyvää turvallisuustasoa. (Reiman 2013, 5.) Monesti turvallisuus riippuu siitä, kuka sen määrittelee ja kenen etua tällä ensisijassa haetaan. Kun parannetaan toisen yksilön tai ryhmän turvallisuutta, voidaan ohessa tehdä toinen osapuoli turvattomaksi. Järjestyslaki määrittelee turvallisuuden toteutuvaksi silloin, kun ihminen voi ilman pelkoa ja toisten estelyjä käyttää omia kansalais- ja perusoikeuksiaan (Kostiainen 2010, 3).

Englannin kielessä turvallisuudelle on kaksi erillistä termiä: *safety* ja *security*. Näiden välillä on selvä ero: edellä mainittu liittyy tahattomiin vahinkoihin ja tapaturmiin, kun taas jälkimmäinen on kytköksissä tahallisuuteen ja toiselle haittaa aiheuttavaan toimintaan, kuten väkivaltaan. *Safety*-turvallisuuden horjuminen koostuu yleensä itse onnettomuudesta ja sen seurauksista. Kostiainen (2010, 4 - 5) nostaa raportissaan esiin mielenkiintoisen huomion: usein itse tilanteen aiheuttama jännittävyys ”sokaisee” sen mahdollisilta vakaviltakin seurauksilta eli otetaan tietoinen riski ilman mahdollisten riskien arviointia.

Turvallisuutta on totuttu käsittelemään tarpeena, jota pyritään tyydyttämään. Muun muassa Maslowin tarvehierarkia selittää tarpeiden saavuttamisen hyvinvoinnin perustana. Suojautuminen ja puolustautuminen, järjestyksen tavoittelu ja sisäisen tasapainon löytäminen ovat kaikki esimerkkejä turvallisuuden tarpeista. (Niemelä & Lahikainen 2000, 22.) Toisaalta turvallisuus on ihmisoikeus ja sitä voidaan pitää myös yleisarvona. Jokainen on oikeutettu turvalliseen, levolliseen ja vaarattomaan elämiseen. Yksilön sisäinen tasapaino, ryhmän kokema turvallisuus, yhteiskunnan yleinen turvallisuus ja koko maailman mittakaavassa vakaa rauhantila ovat kaikki esimerkkejä turvallisuuden ilmenemisestä eri konteksteissa. Turvallisuus onkin tärkeä arvo monesta näkökulmasta. (Lindfors 2012, 43.)

Turvallisuus koetaan kuitenkin monesti itsestäänselvyytenä. Siihen liittyviin asioihin havahdutaan usein vasta, kun turvallisuuden tila syystä tai toisesta järkkyy. Tällöin huomataan oma turvattomuus ja usein turvallisuusasioiden arvostus ja niihin liittyvä kiinnostus lisääntyvät. Sisäsyntyinen ajattelumalli ja asioiden oma-aloitteinen pohtiminen puuttuvatkin usein. (Lindfors 2012, 45.) Tässä on yksi tärkeä huomiokohta turvallisuuden edistämiseksi. Kuinka ihmiset saataisiin aidosti kiinnostumaan aiheesta, ja miten ehkä puutteellisia asenteita saataisiin muokattua?

2.1 Turvallinen oppilaitos

Turvallisuuden tunne oppilaitoksessa koostuu monesta tekijästä. Turvallisuus on yksi tärkeimmistä hyvän oppimisympäristön tunnusmerkeistä. Yksilön kokemaa turvallisuutta edistävät vuorovaikutuksellisuus ja toiminnallisuus. Voidaan todeta turvallisuuden olevan kokemus turvattomuuden poissaolosta. Tämä on vielä varsin suppea määritelmä, koska lisäksi sitä tulisi tarkastella laajana ilmiönä, jota lähestytään monesta näkökulmasta. Näitä näkökulmia oppilaitoksen turvallisuuteen voidaan eritellä ainakin fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen. (Lindfors 2012, 17.)

Eduskunta säättää oppilaitoksen toimintaa ohjaavat lait ja päättää koulutuspolitiikasta ja rahoituksesta. Sillä on epäsuora, mutta kokonaisvaltainen vaikutus oppilaitoksen turvallisuuteen. Opetushallituksella ja kunnilla on omat velvollisuutensa koulutuksen järjestämisessä ja kehittämisessä, mutta monesti lopulliset päätökset turvallisuusasioista tekee koulutuksen järjestäjä. (Paasonen 2012, 31.) Tämän hetken yhteiskunnallisen tilanteen perusteella voidaan pohtia, mikä on eduskunnan ja valtion mahdollisuus tukea opetustoimea. Koulutuksen rahoituksesta leikataan, eikä tulevaisuus vaikuta kovinkaan paljon paremmalta. Tällä on väistämättä kauaskantoiset vaikutukset myös opiskelijoiden elämään ja turvallisuuteen.

Oppilaitoksen fyysinen turvallisuus jakautuu kolmeen osioon: tila-, henkilö- ja ympäristöturvallisuuteen (Hiltunen 2015). Koulurakennus ja muut oppimistilat itsessään antavat lähtökohdat turvalliselle toiminnalle. Turvallisen opiskeluympäristön järjestäminen kuuluu oppilaitoksen velvollisuuksiin. Inhimillinen turvallisuus opiskeluympäristössä käsittää sekä sosiaalisesti että psykologisesti turvallisen opiskeluilmapiirin. Fyysisiltä osin tilojen täytyy olla esteettömät, valvotut ja kokonaisuudessaan hyvin

toimivat ja turvalliset. (Paasonen 2012, 32.) Pelastussuunnittelu ja pelastussuunnitelma ovat vaaditut laissa, jota jokainen vastuullinen organisaatio noudattaisi muutenkin. Myös Timo Hiltunen nostaa esiin pitämällään turvallisuusluennollaan pelastusteiden huomioimisen jokapäiväisessä elämässä. Uudessa pelastuslaissa esiin nousevat juuri poistumisturvallisuuden tärkeys ja sen asianmukainen hoitaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä painottaa raportissaan selkeiden opasteiden ja paikannusmerkintöjen tärkeyttä sekä arjen toimintojen että häiriötilanteiden varalta. Turvallisuus halutaan asettaa yhdeksi päätavoitteista uusien rakennusten suunnittelussa ja vanhojen kunnossapidossa ja korjauksessa. (Oppilaitosten turvallisuuden parantamisesta suosituksia 2015.)

Turvallisuuskulttuurilla tarkoitetaan yhteisön kykyä ymmärtää, mitä turvallisuus on ja mitkä tekijät sitä mahdollisesti uhkaavat tai vaarantavat. Turvallisuuden tunne oppilaitoksessa syntyy niillä teoilla, joita yksilöt ja ryhmä tekevät yhteisen edun saavuttamiseksi. Jokaisen koulutuksen järjestäjän velvollisuuksiin kuuluu laatia väkivaltaa ja kiusaamista ehkäisevä suunnitelma ja valvoa sen toteutumista. Koulut eivät kuitenkaan ole turvallisuusalan ammattilaisia, ja lisäksi opetus- ja pelastustoimet ovat molemmat kunnallisen rahoituksen alaisuudessa. Siksi on järkevää, että nämä tahot tekevät yhteistyötä ja pelastustoimi tukee alueen oppilaitosten turvallisuustyötä. (Oppilaitosten turvallisuus 2014, 2.)

Koulutuksen järjestäjän kuuluu myös pitää huolta oppilaitoksen sisäisestä viihtyvyydestä ja turvallisuudesta sekä opiskelun mielekkyydestä järjestyssääntöjen ja -ohjeiden avulla. Vaikutus on kerrannainen: opiskelijat ovat motivoituneempia ja suoriutuvat paremmin, kun henkilökunta on sitoutunut ja motivoitunut. (OHS in Schools: A practical guide for school leaders 2015, 2.) Oppilaitokset voivat halutesaan olla mukana myös kunnallisessa turvallisuus- ja valmiussuunnitteluissa. Erityisesti ammattikorkeakouluja ja yliopistoja velvoitetaan tähän. Näiden oppilaitosten lakien mukaan kyseisten toimijoiden täytyy etukäteisvalmisteluin varautua ja taata mahdollisimman häiriötön toiminta poikkeus- ja erityistilanteissa. (Paasonen 2012, 34 - 35.)

Kaikki turvallisuussuunnitelmat ja -toimenpiteet vaativat koko toimintaympäristön laajaa tarkastelua. Varsinkin oppilaitosympäristössä on lukuisia huomiota vaativia

muuttuvia tekijöitä, joten riskien tunnistaminen ja minimoiminen on ensiarvoisen tärkeää oikean turvallisuusstrategian valitsemiseksi. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi tilojen avoimuus ja suuruus, isot päivittäiset käyttäjämäärät, joihin sisältyy myös paljon ulkopuolisia sekä tilojen mahdollinen ilta- ja viikonloppukäyttö. (Paasonen 2012, 37.) Turvallisuus muodostuu jokapäiväisessä tekemisessä pitkälti rutiineista. Se ei tarkoita, että muutos tai yllätykset olisivat aina uhka turvallisuudelle, mutta pysyvyys ja riskien hallinta luovat edellytykset turvattomuuden vähentämiselle.

2.2 Turvallisuustietoisuus

Turvallisuustietoisuus tarkoittaa yksinkertaistettuna sitä, miten hyvin yksilö tuntee turvallisuustekijät ja osaa soveltaa niitä käytännössä. Tietoisuuden täydellisenä ilmentymänä pidetään asiantuntijuutta. Tietämykselle ja sen kehitykselle on olemassa muutamia luokitteluja, jotka kaikki johtavat samankaltaiseen lopputulokseen. Uutta informaatiota saataessa yhtä tärkeää on ymmärtää käsiteltävän aihekokonaisuus ja kokea se itselle jollakin tavalla tärkeäksi. Ymmärtäminen vaatii siis kiinnostusta ja motivaatiota oppia uutta. Viimeinen vaihe on opitun tiedon soveltaminen muuhun teoriaan ja käytäntöön. (Dolk 2009, 12 - 13.)

Yksilön tietoisuutta voidaan lisätä sekä oppimalla itsenäisesti että ulkopuolisen tahon toimesta. Turvallisuuskoulutuksissa kohdehenkilöille tarjotaan mahdollisuutta uusien taitojen ja tietojen oppimiselle. Koulutuksen onnistuvuus ja lopullinen hyöty on monesta tekijästä kiinni. On esitetty, että yksilön käyttäytyminen ja asenteet kulkevat tiiviisti käsi kädessä. Täten koulutuksessa huomio täytyy kiinnittää eritoten asenteiden muokkaamiseen. (Dolk 2009, 18.) Annettavan uuden tiedon lisäksi myös koulutettavien käytösmalleja tulee siis pyrkiä muuttamaan. Tämä asettaa monenlaisia haasteita koulutuksen järjestäjälle. Kouluttajan tulee olla innostava ja asiallinen, mutta ennen kaikkea uskottava. Kouluttaja on kuitenkin vain yksi tekijä onnistuneessa koulutuskokonaisuudessa.

Kaikki koulutukset muodostuvat neljästä toisiinsa vaikutussuhteissa olevasta tekijästä: kouluttaja, koulutettavat, koulutuksen sisältö ja koulutusväline, joka koostuu koulutusmenetelmistä ja -ympäristöstä. Kaikki nämä tulee ottaa huomioon onnistuneessa koulutuksessa. Pitää osata kohdistaa asianmukainen koulutus oikeille henkilöille

tarkkaan harkitulla tavalla. Erityisesti koulutusmenetelmät nousevat korkeaan arvoon. (Dolk 2009, 20.) Taulukko 1 havainnollistaa muistamisen ja oppimistavan välistä suhdetta. Sen perusteella voidaan todeta, että yksisuuntaisen ja interaktiivisen koulutuksen ero on huomattava. Kun koulutettavat osallistuvat itse keskustelemalla ja fyysisin toistoin, on muistijälki asiasta paljon pitkäkestoisempi.

Taulukko 1. Opetetun viestin muistaminen (Dolk 2009, 21)

Viestin muistaminen			
	3 tuntia	24 tuntia	72 tuntia
Kuultu ainoastaan (kerrottiin)	70 %	10 %	2 %
Nähty ainoastaan (näytettiin)	72 %	20 %	10 %
Kuultu ja nähty (kerrottiin ja näytettiin)	85 %	65 %	50 %
Puhuvat (sanallinen esitystapa)	90 %	80 %	70 %
Tekevät (fyysinen osallistuminen)	95 %	85 %	80 %
Osallistuvat itse suullisesti ja fyysisesti	99 %	90 %	90 %

Vain yksilön asenteiden muutoksella saadaan aidosti aikaan turvallisuustietoisuuden kasvua. Asenteiden muutoksen taustalla on kaksi psykologista käsitettä: oppiminen ja hyväksyminen. Koulutuksen ensimmäinen tehtävä on kiinnittää kohdeyleisön huomio eli saada se kiinnostuneeksi aiheesta. Tätä edesauttaa, kun koulutusmenetelmät ja viesti ovat selkeitä ja ymmärrettäviä. Kuten taulukko 1 myös osoittaa, käytännön harjoitteilla on suuri merkitys koulutuksen tehokkuuteen. Koulutuksen aikana tulee myös ristiriitoja aiemmin opitun ja uuden tiedon välillä. Koulutuksen tulee painottaa tarpeellisuutta ja yksilön etua, jotta voidaan muuttaa vanhoja asenteita ja hyväksyä uusi tieto. Koulutuksen lopullisen hyödyn kannalta tärkein kohta koulutusprosessissa on saadun tiedon muistaminen ja sen soveltaminen käytännössä. Keskusteleva ja ajatuksia herättävä ilmapiiri ja käytännönläheisyys tekevät koulutuksesta helpommin ymmärrettävän ja muistettavan. Tavoitteena on, että koulutettavat omaksuvat uudet toimintatavat ja -mallit ja osaavat soveltaa niitä ja toimia niiden mukaan. (Dolk 2009, 20 - 21.)

On huomion arvoista, että turvallisuuskoulutukset eivät rajoitu oppilaitoksen turvallisuuden tai siellä toimimiseen. Kuten muissakin koulutuksissa, tähtäin on tulevaisuudessa. Opinnoissa korostetaan työelämälähtöisyyttä ja sisäsyntyistä oppimista. Hiltusen (2015) mukaan myös koulun turvallisuuskasvatuksen idea ja lähtökohta on siinä, että luodaan opiskelijoille oikeanlaisia ajatusmalleja ja valmiuksia työelämää ja mahdollisia esimiestehtäviä varten. Elämä on jatkuvaa oppimiskokemusta, josta voi halutessaan ottaa kaiken irti tai vastaavasti vain ”roikkua” mukana. Tulevaisuuden oikeanlainen turvallisuusjohtaminen, riskien kartoitus ja vastuiden hallinta omaksutaan vähitellen ja ne paranevat kokemuksen myötä.

2.3 Turvallisuus yksilön näkökulmasta

”Turvattomuus kuvastaa ulkomaailman ylivaltaa suhteessa yksilöön” (Lindfors 2012, 238). Sitaatti korostaa varsin hyvin yhden henkilön pienuutta verrattuna uhkatekijöihin ja vaaroihin, ulkomaailmaan. Täydellinen turvallisuuden tila on siis mahdotonta saavuttaa.

Ihmisen koettu turvallisuuden tunne rakentuu monesta tekijästä. Turvallisuus on psykologisesta näkökulmasta yksilölle tarve ja tunne. Olo tunnetaan turvalliseksi, kun ei ole akuuttia pelkoa mistään ja asiat elämässä ovat yleisesti kunnossa. Sosiaaliset suhteet, henkinen tasapaino ja ajanhallinta muodostavat suuren ja monimuotoisen kokonaisuuden. Opintojen mielekkyys ja niihin kiinnittyminen luovat turvallisen oppiympäristön, ja ryhmän yhteisöllisyys tukee näitä. Toisaalta elämäntilanteet ja esimerkiksi työmarkkinat muuttuvat, mikä luo väkisinkin epävarmuutta ja ahdistusta. Tulevaisuutta pohditaan paljon, mutta oppimisen lähtökohdat ovat aina kiinni kokemuksissa ja tässä hetkessä. Siksi tulevaisuuteen voidaan varautua vaikuttamalla nykyhetkeen ja sen oppimiskokemuksiin. (Lindfors 2012, 102.)

Puhutaan kahdesta eri turvallisuuden ulottuvuudesta: subjektiivisesta ja objektiivisesta. Subjektiivinen tunne turvallisuudesta tarkoittaa nimenomaan yksilön kokemia pelkotiloja ja asenteita, kun taas objektiivinen heijastaa tosiasiallisia riskejä, kuten toteutuneita tapaturmia ja onnettomuuksia. Turvallisuuden kokeminen vaihtelee suuresti iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan. Pohja tälle luodaan paljolti lapsuuden ihmissuhteiden myötä. Nuorina väkivallan kanssa kosketuksissa olleet kokevat

aikuisiällä herkemmin turvattomuutta, kun taas paljon hyviä ja terveitä sosiaalisia suhteita kokeneet tuntevat olonsa selvästi turvallisemmaksi. (Kostiainen 2010, 5.)

Turvallisuus on samaan aikaan henkilökohtainen ja kaikkien yhteinen asia sekä huolenaihe. Ihmiset kokevat olevansa turvassa eri ympäristöissä. Jollekulle toisen luontainen tila voi merkitä vaaran uhkaa ja pelkotiloja. Usein usko jonkin asian pysyvyyteen ja varmuuteen riittää takaamaan turvallisuuden tunteen. Mieli voittaa niin sanotusti järjen äänen. Tällöin voidaan tosin elää ikään kuin ”haavemaailmassa”, jolloin turvallisuus järkkyy nopeastikin, jos jotain yllättävää tapahtuu. Hiltunen (2015) on huomannut, että opiskelijoiden kiinnostus yleiseen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen on lisääntynyt. Ääriesimerkit, kuten koulusurmat, ovat tuoneet asiaa enemmän kaikkien tietoisuuteen ja saaneet ihmisiä pohtimaan turvallisuuttaan.

3 Organisaation turvallisuuskulttuuri

Turvallisuuskulttuuri on organisaation toiminnan turvallisuustekijöitä painottava osa. Se määrittää työyhteisön tavat toimia turvallisuutta edistävasti. Siihen vaikuttavat organisaation muodostavat yksilöt sekä sen eri käytänteet ja toimintamallit. Organisaation toiminta perustuu inhimilliseen tekemiseen, jota ohjaavat opitut kokemukset, tulkinnat ja merkitykset. Niiden avulla pystytään hallitsemaan erilaisia riskitilanteita. (Paasonen 2012, 68.) Turvallisuuskulttuuri määrittää, miten turvallisuus nähdään organisaatiossa ja miten riskejä havaitaan, arvioidaan ja hallitaan. Täten se määrittää myös ne seikat, joihin ei kiinnitetä huomiota. Turvallisuutta edistävä ajattelu ei voi keskittyä vain epävarmuuden vähentämiseen, vaan oman toimimisen parantamiseen epävarmuustekijät huomioon ottaen. (Reiman 2013, 9.)

Reimanin (2013, 11) mukaan turvallisuuskulttuurin onnistumisen ytimessä on muutamia pääkohtia. Organisaation toiminnan tulee olla hyvin hallinnoitua ja turvallisuus nähdä arvona, joka on osa arjen toimintaa ja päätöksentekoa. Turvallisuuden ylläpitämistä ei mielletä itsestäänselvytenä, vaan toiminnan riskeistä ja epävarmuuksista ollaan hyvin tietoisia. Asioiden omaksuminen ja säännöllinen harjoittelu vaaratilanteiden varalta kertovat hyvin hoidetusta turvallisuuskulttuurista. Useat tutkimuslähteet ovat osoittaneet, että vahvalla turvallisuuskulttuurilla on suurin yksittäinen vaikutus tapaturmien vähenemiseen organisaatiossa (Creating a Safety Culture n.d.).

Oppilaitoksen tulee tuntea turvallisuuteen liittyvä lainsäädäntö, opetussuunnitelman pääpiirteet ja kunnan omat määräykset. Toiminta- ja turvallisuuskulttuuriin sekä opetussuunnitelmaan tulisi voida luontevasti yhdistää turvallisuuden opetus. Sitä tukevaa aineistoa tulee muokata ja kehittää olosuhteiden mukaan. (Turvallisuuden edistäminen oppilaitoksissa 2013, 61 - 62.) Oppilaitos saa pelastuslain pohjalta ohjeet turvallisuuden opetukseen, ja joka vuosi niiden tulee pyrkiä tuomaan joitakin uusia ja erilaisia metodeja turvallisuuskoulutuksen toteutukseen (Hiltunen 2015).

Kestävän turvallisuuskulttuurin luominen ei tapahdu hetkessä. Se tapahtuu ajan kanssa, ja lähtökohta on siinä, että organisaation johdon ja ydintoimintojen täytyy tukea turvallisuusajattelua. Turvallisuuskulttuuri voidaan nähdä yhteisön ilmapiirinä, joka muodostuu totutuista tavoista, uskomuksista ja asenteista. Tämä ilmapiiri on

seurausta monista tekijöistä, kuten toimintatavoista, yhteisistä ja henkilökohtaisista arvoista, valta-asemista, häiriötekijöihin puuttumisesta sekä henkilöstön sitouttamisesta ja sitoutumisesta. Kun turvallisuuskulttuuri on vahvasti esillä, jokainen organisaation jäsen kokee olevansa yhdenvertaisesti vastuussa siitä. Tällöin turvallisuutta havainnoidaan jokapäiväisessä toiminnassa ja kynnys sen häiriöistä raportoimiseen on pieni. (Creating a Safety Culture n.d.)

3.1 Turvallisuuskulttuuri JAMKissa

Jyväskylän ammattikorkeakoulussa turvallisuutta pidetään toiminnan kulmakivenä. Sitä ylläpidetään ja kehitetään päämäärätietoisesti yhteisin tavoittein. Turvallisuus nähdään seikkana, joka parantaa hyvin toteutettuna oppilaitoksen ilmapiiriä ja viihtyisyyttä sekä henkilöstön että opiskelijoiden keskuudessa. Rehtori Jussi Halttunen toteaa JAMKin Pelastussuunnitelmassa (2014): ”Kehitämme turvallisuutta niin, että henkilöstö ja opiskelijat sisäistävät turvallisuuden olevan tärkeä osa ammattitaitoa, työn kehittämistä ja asiakaspalvelua.” Henkilöstö on myös sitoutunut noudattamaan määrättyjä turvallisuusohjeita ja ottamaan osaa tarvittaviin turvallisuuskoulutuksiin. Turvallisuus on osa laatua.

Riskien ennakointi on tärkeä osa kokonaisturvallisuutta. Läheltä piti -tilanteet tulee raportoida ja analysoida kattavasti, sillä ne voivat hoitamattomina ajan kuluessa johtaa vakaviin seurauksiin. Hyvin suunnitellulla ja hyvällä ennaltaehkäisevällä työllä voidaan laskea mahdollisista vahingoista aiheutuvat inhimilliset ja taloudelliset menetykset mahdollisimman pieniksi. (Pelastussuunnitelma 2014.)

Syksyn uusien opiskelijoiden opiskelutaival alkoi orientaatioviikolla maanantaina 24.8.2015. Viikko pitää sisällään tutustumista niin uuden koulun tiloihin kuin uusiin kanssaopiskelijoihinkin. Tutoreiden johdolla tutuksi tulevat ammattikorkeakoulun käytänteet ja yleisestikin kaikki mitä opiskeluun Jyväskylän ammattikorkeakoulussa liittyy. Viikko pitää sisällään myös erilaisia ryhmissä tehtäviä aktiviteetteja, joiden tarkoitus on tukea opiskelun aloittamista ja edistää ryhmähengen muodostumista opiskelijoiden keskuudessa.

Turvallisuusnäkökulmasta viikon tärkeimpiä hetkiä ovat turvallisuusluento ja turvallisuuskävely. Jokainen aloittava opiskelija osallistuu näihin molempiin. Luennoitsijana

toimii JAMKin turvallisuuskoordinaattori Timo Hiltunen ja kävelykierrokset tehdään tutoreiden johdolla. Hiltusen (2015) mukaan aiemmin on lisäksi pidetty paloturvallisuuskoulutuksia, mutta tällä hetkellä turvallisuuskoulutuksen toteutustapaa arvioidaan uudelleen. Asiantuntevan kouluttajan saaminen, ryhmien aikataulut ja koulutuksen hinta tuovat haasteita toteuttaa koulutusta entisenlaisenaan.

Esimerkki turvallisuuskoulutukseen kuuluvasta turvallisuusluennosta

Jyväskylän ammattikorkeakoulun turvallisuuskoordinaattori Timo Hiltunen toimi vettäjänä noin puolen tunnin pituiselle turvallisuusluennolle, joka kuuluu jokaisen aloittavan opiskelijan ensimmäisen viikon ohjelmistoon. Kyseinen luento, jota tutkija oli itse havainnoimassa, pidettiin Rajakadun kampuksen Tulikari-auditoriossa ja opiskelijat olivat liiketalouden puolelta.

Timo avasi luennon kertomalla hieman itsestään ja seuraavan puolituntisen sisällöstä. Hän halusi pitää kokonaisuuden mahdollisimman napakkana ja yksinkertaisena, jotta mahdollisimman moni sisäistäisi ja olisi kiinnostunut asiasta. Ensimmäisellä viikolla opiskelijat saavat muutenkin ”informaatioähkyn” kaikista koulun aloittamiseen liittyvistä uusista asioista ja käytänteistä.

Ensimmäinen aihe oli poistumissuunnitelma ja poistumistiet. Monesti hädän hetkellä ihminen ei toimi rationaalisesti, vaan tunteen mukaan. Tärkeää olisikin havainnoida uusissa ja tutuissakin paikoissa liikuttaessa hätäpoistumisteiden sijoittelu ja niissä kulkeminen. Koulussa jokaisen luokan ovesa on poistumisohjeet. Pääpoistumistien lisäksi on hyvä tietää muut hätäuloskäynnit, sillä pääovi ruuhkautuu suurella todennäköisyydellä hädän sattuessa.

Tästä jatkettiin luennolla hätäilmoituksen tekoon ja toimintaohjeisiin tulipalon sattuessa. Edelleen muistutettiin, kuinka paniikissa ja vaaran hetkellä ihminen toimii erilailla kuin normaaliolosuhteissa. Ihmistyypeissä on toki eroja: osa säilyttää toimintakykynsä joka tilanteessa ja jotkut taas toimivat paremmin johdettuina ja ohjattuina. Tärkeintä on aina muistaa rauhallisuus ja itsensä ja ympäristön huomioiminen. Oma turvallisuus tulisi taata aina ensimmäisenä. Vaaran uhatessa ja hätäilmoitusta tehtäessä on tärkeää olla edes summamääräisen tietoinen omasta sijainnistaan. Tällä nopeutetaan huomattavasti avun saantia ja täten saatetaan pelastaa henkiä.

Lopuksi Timo puhui lyhyesti toimimisesta väkivallan uhatessa. Uhkaavasti käyttäytyvä henkilö voi pitää hallussaan teräasetta ja olla erittäin arvaamaton. Tällöin tärkeää on säilyttää rauhallisuus, poistua paikalta ja tehdä hätäilmoitus turvallisesta paikasta. Henkisen hyvinvoinnin tärkeys puhutti myös luennon lopuksi. Mielenterveydelliset ongelmat ovat edetessään hankalia sairauksia, joihin täytyy puuttua. Jos henkilö ei itse puhu ongelmistaan, lähipiirin tulisi huomata mahdolliset muutokset hänen käytöksessään. Apua on kyllä saatavissa, kunhan sitä uskaltaa pyytää.

3.2 Turvallisuusjohtaminen

Turvallisuustyötä tehdään organisaation kaikilla tasoilla. Tärkeimpiä seikkoja onnistuneessa lopputulemassa eli turvallisessa opiskeluympäristössä ovat yhteistyö, sitoutuneisuus ja vuorovaikutus. Pääajatuksena tulee olla jatkuva ja johdonmukainen turvallisuuden kehittäminen. (Lindfors 2012, 51.) Turvallisuusjohtaminen koostuu joka päiväisestä opetuksen ja käytännön toimien hallinnasta ja mahdollisiin kriisitilanteisiin varautumisesta. Vastuu turvallisuusjohtamisen onnistumisesta on oppilaitoksen johtajalla eli rehtorilla, jonka tehtävänä on huolehtia kurinpidollisten asioiden lisäksi kriisivalmiuteen, työturvallisuuteen sekä omatoimiseen varautumiseen liittyvistä tekijöistä. (Turvallisuuden edistäminen oppilaitoksissa 2013, 39.)

Yhteisön johtaja luo oikeanlaista kulttuuria teoillaan, päätöksillään ja johtamistavoillaan. Rehtorin on osattava luottaa alaisiinsa ja jakaa heille vastuuta. Jokaista organisaatiossa toimivaa on kuunneltava, ja heille tulee antaa mahdollisuus turvallisuuden kehittämiseen ja toteuttamiseen. Vaikka ensisijainen vastuu on rehtorilla, jokainen on osavastuussa yhteisön turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Kun jokainen organisaation jäsen on sitoutettu ja sitoutunut turvallisuusasioiden ja -käytänteiden suunnitteluun ja parantamiseen, voidaan odottaa aitoa turvallisuuskulttuurin kehittymistä. (Turvallisuuden edistäminen oppilaitoksissa 2013, 39 - 40.)

Turvallisuus ei synny itsestään, vaan se on luotava. Kaiken perusta on koko henkilöstön tietoisuus mahdollisista uhka- ja vaaratilanteista, hyvä turvallisuusjohtaminen ja kehityshakuinen turvallisuuskulttuuri. Johdon näkyvä sitoutuminen, turvallisuuskoulutus ja turvallisuuteen liittyvät keskustelut ovat keskeisiä menetelmiä luotaessa hyvää turvallisuuskulttuuria. (Pelastussuunnitelma 2014.) Tällöin uudet käytännöt si-

säistetään tehokkaammin ja nopeammin, koska asiat mielletään tärkeiksi ja niihin koetaan pystyvän vaikuttamaan.

Yhteenvetona voidaan todeta, että turvallisuusjohtamisen tavoitteena on suojata niin henkistä kuin fyysistäkin pääomaa eli henkilöitä, tietoja, omaisuutta, ympäristöä ja mainetta. Kysymys kuuluu usein vain, mitä kaikkia turvallisuustoimenpiteitä tehdään, ja mihin on ensinnäkään varaa. Käytettävissä olevilla resursseilla halutaan toimia mahdollisimman tehokkaasti ja tehdä tarvittavaa ennaltaehkäisevää ja arvioivaa työtä. Näitä toimenpiteitä rajattaessa täytyy huomioida myös yhteiskunnan muuttuminen, joka heijastuu myös oppilaitosten turvallisuuteen. Lainsäädännön muutokset, teknologian kehittyminen ja nykyajan yleinen epävakaus luovat haasteita turvallisuusjohtamiselle. (Lindfors 2012, 86.) Miten onnistutaan saamaan aikaan luova ja innostava oppimisympäristö, joka on samaan aikaan turvallinen, mutta ei holhoava? Turvallisuusjohtaminen voidaan katsoa toteutuneeksi parhaiten, kun sen olemassaoloa ei havaita päällepäin, ja kun jokainen yhteisön jäsen toimii kuin luonnostaan sen eduksi.

3.3 Riskien hallinta

Monissa organisaatioissa on aiemmin totuttu perustamaan turvallisuuden kehittämisen jo tapahtuneiden vaarantilanteiden tutkimiseen. Ajan saatossa eri tahot ovat kuitenkin alkaneet omaksua ennakoivaa lähestymistapaa riskien tunnistamisessa. Järjestelmien kehittyessä ja toimintatapojen muuttuessa ennakoinnin merkitys painottuu entisestään. (Luoma 2000, 115.) Riskien arviointi onkin nykyään tärkein mittari oppilaitoksen turvallisuutta ja sen kehitystarpeita tarkasteltaessa. Sen lopputuloksena tulisi saada tieto kaikista turvallisuuteen liittyvistä tekijöistä ja kehittämistä vaativista kohteista. Riskien kartoitus tehdään turvallisuuden parantamiseksi ja sen tarkoituksena on turvata henkinen sekä fyysinen jaksaminen ja hyvinvointi oppilaitoksessa. (Kyllönen & Rickman 2011, 20 - 21.)

Riskien arviointiprosessi sisältää monia vaiheita. Näitä vaiheita voidaan havainnollistaa riskikartan ja turvallisuuden tilannekuvan avulla. Tähän tilannekuvaan tulee sisällyttää kaikki oppilaitokseen jollakin tavalla sidoksissa olevat kunnalliset, toimiala- sekä oppilaitoskohtaiset tekijät, jotka voivat sen turvallisuutta uhata. (Ennakointi ja

varautuminen 2012.) Oppilaitoksen riskikarttaan listattavia kohtia ja niiden keskeimpiä arviointikohteita voivat Kyllösen ja Rickmanin (2011, 47 - 49) mukaan olla esimerkiksi:

1. Toiminnan organisointi, esim. päätöksenteko ja opetuksen järjestäminen
2. Rakennettu ympäristö, esim. toimitilat, ympäristö ja kunnallistekniikka
3. Henkilöstö, esim. vaihtuvuus, osaaminen ja työturvallisuus
4. Talous, esim. verotulot sekä talousasioiden ja budjetin hallinta
5. Elinkeinoelämä, esim. paikkakuntakohtainen elinkeinorakenne
6. Opiskelija, esim. henkilökohtainen turvallisuus
7. Sidosryhmät, esim. kunnan ja alueen yritysten toiminnan kehitys
8. Yhteiskunta, esim. lainsäädäntö ja alueellinen turvallisuus

Näistä jokainen kohta tulee käydä järjestelmällisesti läpi, jotta kaikki mahdolliset riskit, vaaratekijät ja terveyshaitat saadaan tunnistettua. Tämä vaatii paljon organisaation resursseja ja ajankäyttöä. Riskien arvioinnin työkaluna voidaan käyttää riskianalyysiä. Tällä määritetään riskitaso, tunnistetaan vaarantekijät ja arvioidaan niiden suuruus. (Kyllönen & Rickman 2011, 45 - 46.) Vain tunnistettua riskiä voidaan hallita. Riskien arviointi perustuukin säännölliseen ja laajaan kaikkien resurssien puitteissa tapahtuvaan vaaranaiheuttajien huomioimiseen. Tärkeäksi seikaksi voidaan nostaa myös organisaation käyttäjien omatoiminen riskien ja vaaratilanteiden havaitseminen ja raportointi. Hyvä tiedonkulku on avainasemassa turvallisuutta edistettäessä. (Luoma 2000, 120.)

Riskien analysoinnin ja tunnistamisen seurauksena muodostetaan tarkka johtopäätös kaikista oppilaitokselle mahdollisesti vaaraa aiheuttavista tekijöistä. Tässä vaiheessa pohditaan, kuinka näitä tekijöitä käsitellään ja hallitaan. Jatkotoimenpiteistä päätetään, jotta voidaan aidosti parantaa yleistä turvallisuutta. Myöskään tuleviin riskeihin varautuminen ei ole mahdollista, jos ei tiedosteta tämänhetkistä tilannetta. Riskien hallintakeinoina voidaan erottaa neljä strategiaa: riskien välttäminen, pienentäminen, siirtäminen ja pitäminen (Waitinen 2013, 20). Jokaista vaaratilannetta ei voida koskaan eliminoida, joten tärkeimmäksi kohdaksi voidaan nostaa riskien pienentäminen. Mahdollisuus joihinkin epätodennäköisiin ja seurauksiltaan vähäisiin riskeihin täytyy joskus pystyä hyväksymään, kunhan päätös tästä on järkevä ja perusteltu.

Viimeisimpänä riskien hallinnan vaiheena päätetään seuranta-toimenpiteistä. Seuranta ja tilanteen myöhempi uudelleenarviointi ovat tärkeässä asemassa onnistuneessa lopputuloksessa. Koko prosessi menettää vaikutustaan, jos kehitystoimenpiteitä ei suoriteta ja dokumentoida tarkasti riskikarttaan ja oppilaitoksen laatu-järjestelmään. (Paasonen 2012, 169.) Korjaaville toimenpiteille tulee laatia todenmukainen aikataulu, jonka pitävyydestä on vastuussa esimies. Nämä toimenpiteet voivat olla suuria toiminnallisia ja rakenteellisia uudistuksia, jotka saattavat mahdollisesti aiheuttaa toteutuessaan uusia riskejä ja vaaroja. Nämä täytyy myös huomioida. (Kyllönen & Rickman 2011, 60 - 61.)

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimusprosessi lähtee tarpeesta saada lisätietoa tutkittavasta asiasta, eli tutkimuksella täytyy olla jokin tarkoitus ja päämäärä (Kananen 2008, 11). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää oppilaitoksen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät. Lisäksi halutaan ottaa selvää, millä tavoin turvallisuuskoulutus muuttaa opiskelijoiden turvallisuustietoisuutta ja -ajattelua. Kaksi päätutkimuskysymystä ovat:

- Mistä tekijöistä muodostuu turvallinen oppilaitosympäristö?
- Mikä on ammattikorkeakoulussa annettavan turvallisuuskoulutuksen vaikutus opiskelijoiden turvallisuustietoisuuteen?

Tarkentavana ja toimeksiantajan erityisesti painottamana alatutkimuskysymyksenä:

- Millä tavoin oppilaitoksen turvallisuuskoulutusta voitaisiin kehittää?

Kanasen (2008, 11) mukaan tutkimusongelman määrittämisen jälkeen täytyy päättää, mistä tietoa hankitaan ja millä tavoin sitä kerätään, eli valitaan tutkittava joukko ja tutkimusmenetelmät. Tutkimusprosessin jokainen vaihe on kokonaistuloksen kannalta tärkeä ja vaikuttaa seuraavaan vaiheeseen.

4.2 Tutkimusmenetelmä ja -aineiston keruu

Tutkimusmenetelmät jaetaan laadullisiin eli kvalitatiivisiin ja määrällisiin eli kvantitatiivisiin. Tutkimusotteita voidaan myös yhdistää ja käyttää tutkimuksessa rinnakkain. (Kananen 2008, 10 - 11.) Tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimusote. Tutkimusosio koostuu aloittaville opiskelijoille lähetettävästä kyselylomakkeesta (liite 1), johon liittyy myös avoimia kysymyksiä.

Joissakin tilanteissa ilmiötä täytyy määrittää laadullisin keinoin, ennen kuin sitä voidaan mitata määrällisin menetelmin. Laadullisessa tutkimuksessa painoarvo on ilmiön hahmottamisessa ja tulkitsemisessä. Sen tavoitteena ei ole saada objektiivista totuutta, vaan tutkijan omat intressit ja kokemukset voivat ja myös saavat ohjata tulkintaa. Määrällinen tutkimus taas perustuu enemmän mittaamiseen ja absoluutti-

sen totuuden löytämiseen. Se voidaan suorittaa vasta, kun tutkittava ilmiö on tarpeeksi täsmentynyt. (Kananen 2008, 10 - 11.) Määrällinen tutkimusmenetelmä koettiin parhaimmaksi, sillä tutkittava ilmiö on selkeästi määritelty ja tutkittava perusjoukko koostui useasta sadasta opiskelijasta. Kyselyn kysymykset haluttiin laatia mahdollisimman selkeiksi ja ymmärrettäviksi. Tavoitteena oli kerätä riittävän suuri otos vastaajia eli havaintoyksiköitä. Näin pyrittiin turvaamaan kyselyn luotettavuus. Koska kysely kohdistui koskemaan koko tutkittavaa perusjoukkoa, voidaan siltä odottaa myös yleistettävyyttä.

Vaihtoehtoisina aineiston keruutapoina olivat kirjallisessa ja sähköisessä muodossa jaettavat kyselylomakkeet. Kirjallisen muodon eduksi voidaan laskea oletettavasti suurempi vastausprosentti, koska tällöin kysely suoritettaisiin kasvokkain jakamalla lomakkeet suoraan vastaajille. Sähköisen kyselyn etuina ovat edullisemmat kustannukset, helpompi muokattavuus ja lähettäminen sekä saatujen tulosten monipuolisempi tarkastelu ja analysointi.

Kirjallinen aineiston keruutapa olisi tuottanut huomattavasti enemmän käytännön työtä. Kaikki kyselylomakkeet olisi jouduttu tulostamaan, tutkimuspaikat järjestämään erikseen ja tulosten analysointivaiheessa kaikki aineisto olisi pitänyt siirtää sähköiseen muotoon. Tämän vuoksi kyselytutkimus päädyttiin suorittamaan sähköisenä Webropol-kyselynä. Kyselylomake koostui valinta-, monivalinta- ja asteikkokysymyksistä. Lisäksi siihen lisättiin muutamia avoimia kysymyksiä, joista osa tarkentaa edeltävää strukturoitua kysymystä.

Kyselylomakkeen laatimisvaihe oli suhteellisen pitkä ja yksityiskohtainen. Lomakkeesta haluttiin saada mahdollisimman selkeä sekä ulkoasultaan että ymmärrettävyydeltään. Samaa asiaa voidaan kysyä monella eri tapaa, joten erityistä huomiota kiinnitettiin kysymysten muotoiluun. Kysymyksiä muotoiltiin ja korjailtiin useaan otteeseen, jotta tekstiasusta saatiin selkeä ja luonteva. Kysymysten asettelu vaikuttaa myös saatujen tulosten luotettavuuteen ja yleistettävyyteen. Kyselylomaketta ja sen rakennetta esiteltiin viidellä koehenkilöllä. Heidän vastaustensa ja palautteen jälkeen lomaketta muokattiin vielä hieman. Kananen (2008, 37) mukaan kvantitatiivinen tutkimus on jo puolivälissä, kun kyselylomake on valmis. Siihen ei voida enää tehdä

muutoksia, kun se on kerran julkaistu ja ensimmäiset vastaukset kerätty. Lomake antaa tällöin vastauksia vain siihen, mitä on kysytty.

Kyselylomake lähetettiin sähköpostitse jokaiselle kohderyhmään kuuluvalle opiskelijalle eli yhteensä 310 henkilölle. Kyseessä on siis kokonaistutkimus, jossa erillistä otantaa ei suoritettu. Kysely oli avoinna viikon verran 7.12.–14.12.2015 kello 24 saakka. Viikon aikana lähetettiin yhden kerran muistutusviestit henkilöille, jotka eivät olleet siihen mennessä kyselyyn vastanneet. Muistutusviestit lähetettiin 11.12.2015. Lopullinen vastaajamäärä nousi 92 henkilöön, joten vastausprosentiksi saatiin 30 %.

4.3 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen perusjoukko eli kohderyhmä koostui 310 opiskelijasta. Siihen kuuluivat kaikki Jyväskylän ammattikorkeakoulussa vuoden 2015 syksyllä aloittaneet opiskelijat muutamia rajoituksia lukuun ottamatta. Pois rajattiin englanninkieliset koulutusohjelmat. Syynä tähän olivat tutkimustekniset seikat ja kyseisissä koulutusohjelmissä opiskelevien verrattain pieni määrä. Kysely olisi pitänyt tällöin kääntää englanniksi, mikä olisi luonut huomattavasti lisätyötä sekä kyselyn luonti- että analysointivaiheeseen.

Tutkimus sijoittui Rajakadun kampukselle. Kohderyhmän ulkopuolelle päätettiin jättää myös kulttuuri- ja luonnonvara-alat, sillä näiden tutkinto-ohjelmien opiskelijat eivät pääasiallisesti käytä kyseistä kampusta. Rajausta mietittiin yhdessä toimeksiantajan kanssa ja mukaan päätettiin ottaa neljä eri koulutusala: matkailu- ja ravitsemis-, tekniikan, liiketalouden sekä hyvinvoinnin koulutusohjelmat. Hyvinvoinnin yksikkö sijaitsee Dynamon kampuksella Lutakossa, mutta alan opiskelijoilla on paljon opintojaksoja myös Rajakadulla, joten heidät voidaan myös laskea sen käyttäjiksi. Tutkimusluvan hyväksymisen jälkeen sain JAMKin opiskelijarekisteristä käyttööni tarvitsemani opiskelijoiden sähköpostiosoitteet. Kohderyhmä muodostui siis 310 opiskelijasta ja opiskelijaluettelo toimi tutkimuksen otoskehikkona.

4.4 Tutkimusaineiston analysointi

Analyysimenetelmien valinnat, kuten muutkin tutkimusprosessin aikana tehdyt päätökset ovat vaikutuksessa toisiinsa. Aineiston analyysimenetelmien valintaan vaikut-

tavat sekä itse tutkimusongelman asettelu että aineistonkeruuvaihe eli kyselylomakkeen kysymykset ja niissä käytetyt mittarit. (Kananen 2008, 51.)

Kuvailevan tutkimuksen aineiston analysointiin riittävät yleensä tunnuslukujen kertominen ja muuttujien väliset riippuvuusanalyysit ja ristiintaulukoinnit. (Kananen 2008, 51.) Tätä tutkimusta voidaan pitää enimmäkseen turvallisuusilmiötä kuvailevana tutkimuksena, jonka tavoitteena on käytännön hyödyn aikaansaaminen. Tämän vuoksi kaikista edistyneimmät analyysimenetelmät on jätetty pois. Näiden käyttöön ei koettu tarvetta, sillä yksinkertaisimmilla menetelmillä tulokset saatiin esitettyä selkeämmin ja ymmärrettävämmin.

Määrällisissä analyysimenetelmissä tutkimusaineistoa käsitellään tilastoja ja numeroita hyödyntäen. Näiden avulla pyritään tutkimaan ilmiöiden yleisyyttä ja niiden syy-seuraussuhteita sekä selvittämään eri ilmiöiden välisiä yhteyksiä. (Määrällinen tutkimus 2015.) Tärkeimpiä menetelmiä olivat kategoristen muuttujien, kuten koulutuksen ja sukupuolen prosentuaalinen esittäminen, asteikollisten muuttujien ryhmien vertailu sekä muuttujien välisien riippuvuuksien etsiminen. Tarkasteltavia muuttujia ristiintaulukoitiin ja löydettyjä mahdollisia riippuvuussuhteita tutkittiin tarkemmin korrelaatio- ja khiin neliö -menetelmillä. Taanilan (2009, 18) mukaan khiin neliö -testillä saatava p-arvo ilmaisee muuttujien välistä tilastollista merkitsevyyttä. Pienempi p-arvo indikoi suurempaa koko perusjoukkoon yleistettävissä olevaa riippuvuutta.

Kysely koostui strukturoitujen kysymysten lisäksi muutamasta avoimesta kysymyksestä. Näiden kysymysten vastausten analysointiin sovellettiin laadullista sisällönanalyysiä. Tällä tavoin vastauksia pystyttiin analysoimaan pintapuolista tarkastelua paremmin. Esimerkiksi kyselyn 13. kysymyksen ”Mitkä seikat taas vähentävät mielestäsi turvallisuuden tunnetta kouluympäristössä?” vastauksia tyypiteltiin ja ryhmiteltiin. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 174) mukaan laadullisesta tutkimusaineistosta pyritään tyypittelyn avulla löytämään ryhmiä, joilla on tiettyjä yhteisiä piirteitä. Ilman yhteyksien tarkastelua analyysi jää vajaaksi.

Avoimien kysymysten vastausten analysointi aloitettiin vastausaineiston tarkastelulla. Edellä mainittuun turvallisuuden tunnetta vähentäviin tekijöihin liittyvään kysymykseen saatiin 92 vastausta. Näistä tyhjät tai ”ei osaa sanoa”-kohdat jätettiin huo-

mioimatta. Lopullinen relevanttien vastausten määrä oli 68. Nämä vastaukset käytiin huolellisesti läpi ja niiden väliltä etsittiin vahvoja ja toistuvia teemoja, joiden avulla vastauksia voidaan ryhmitellä. Jokaiselle teemaryhmälle annettiin prosessin aikana oma tunnusvärinsä tyypittelyn helpottamiseksi. Lopuksi ryhmien sisäisiä vastauksia tulkittiin ja yhdisteltiin ja ne saatettiin raporttimuotoon tulosten esittelyssä.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus

Jokaisen tutkimuksen tavoitteena on saada tutkittavasta aiheesta tietoa, joka on mahdollisimman relevanttia ja luotettavaa. Määrällinen tutkimus edellyttää aina luotettavuuden tarkastelua ja arviointia. Käsitteinä luotettavuuden arvioinnissa käytetään reliabiliteettia ja validiteettia. Näistä validiteetti on yleensä huomionarvoisempi, sillä se kertoo sen, että mitataanko tutkimuskysymysten kannalta oikeita asioita. Reliabiliteetti on saatujen tulosten pysyvyyden mittari. Käytännössä jos tutkimus on validi, sen reliabiliteettiin ei välttämättä ole tarvetta ottaa kantaa. (Kananen 2008, 79 - 81.)

Kyselytutkimus suoritettiin kokonaistutkimuksena eli se lähetettiin jokaiselle kohde-ryhmän jäsenelle. Tällöin otantavirheitä ei muodostu, mutta vastaajajoukko voi vääristyä muutamasta muusta syystä. On mahdollista, että joltakin alaryhmältä, kuten koulutusosalta tai sukupuolelta kerättiin muita enemmän vastauksia. Tällöin se erottuu vastauksissa lukumääräisesti eivätkä tulokset näin ollen täysin vastaa perusjoukon rakennetta. Alla olevassa taulukossa 2 kyselyyn vastanneiden joukon rakennetta verrataan koko tutkittavaan perusjoukkoon. Kuviossa tarkastellaan kahta tärkeintä kategorista muuttujaa: sukupuolta ja koulutusala. Huomataan, että naiset muodostivat selvän enemmistön vastaajien joukossa, mutta heitä on myös suurin osa perusjoukosta. Koulutusaloittain tarkasteltuna yleistettävyyttä perusjoukkoon toteutuu kohdittaisesti eikä huomattavan suuria vääristymiä havaita. Tekniikan koulutusosalta kerättiin perusjoukkoon heikoiten rinnastettava vastaajamäärä, ja sitä vastoin hyvinvoinnin opiskelijat olivat kyselyssä hieman liiaksi edustettuina.

Taulukko 2. Tutkimuksen luotettavuus: vastaajajoukko verrattuna perusjoukkoon

	Vastaajajoukko	Perusjoukko
n	92	310
	%	%
Sukupuoli		
nainen	72	60
mies	28	40
Koulutusala		
hyvinvointi	53	43
liiketalous	16	20
matkailu- ja ravitsemis	12	10
tekniikka	18	26

Toinen tutkimuksen toteutukseen liittyvä luotettavuusongelma voi olla suuri vastajakato. Jos vastausprosentit jäävät alhaisiksi, kadon aiheuttama tulosvirhe saattaa olla merkittävä. Vastaamatta jättäneet olisivat voineet kuvata vastanneita paremmin perusjoukkoa. (Kyselytutkimuksen luotettavuus 2012.) Kato huomioon ottaen kyselylomake haluttiin lähettää kaikille perusjoukon jäsenille, jotta saadaan mahdollisimman suuri määrä vastaajia ja analysoitavaa tutkimusaineistoa.

Katoa esiintyy aina kyselytutkimuksessa, sillä jokaista kohdehenkilöä ei ole resurssien puitteissa mahdollista tavoittaa tai he eivät suostu vastaamaan. Kato ja sen käsittely täytyy raportoida ja tuoda esille tutkimuksen tuloksissa. (Kananen 2008, 77 - 78.) Korkean vastaajamäärän saavuttaminen sähköpostikyselyissä voi olla haastavaa, sillä opiskelijat saavat päivittäin paljon viestejä, joiden mukana useasti myös kyselyitä. Tällöin yksittäiset viestit saavat osakseen vähemmän huomiota ja kiinnostusta. Kyselyn vastausprosenttia nostivat ainakin sen selkeä rakenne, muistutusviestien lähettäminen ja lupaus palkitsemisesta. Kaikkien vastanneiden kesken arvottiin kolme kahden elokuvaalipun pakettia. Vastausprosentiksi saatiin 30 %, jota voidaan pitää juuri ja juuri tilastotieteen kannalta riittävänä. Kanasen (2008, 77) mukaan alle 30 prosentin vastausprosentit eivät vielä anna tarpeeksi luotettavaa tutkimustietoa, mutta kansainvälisissä tutkimuksissa on totuttu myös reilusti tätä pienempien vastausprosenttien hyödyntämiseen.

Kyselytutkimuksen luotettavuuspohdinnassa tulee huomioida myös vastauksissa esiintyviä satunnaisia virheitä, jotka laskevat tutkimuksen reliabiliteettiä. Jos vastaukset ovat virheellisiä, samalla laskee myös tutkimuksen validiteetti. Jokaisen vastaajan tulisi ymmärtää kaikki kysymykset samalla lailla ja vastata niihin huolellisesti ja rehellisesti. On myös mahdollista, että vastaaja ei muista kysymykseen liittyvää tapausta tai hänen muistikuvansa siitä on muuttunut tai vääristynyt. (Kyselytutkimuksen luotettavuus 2012.)

Kysely olisi voitu suorittaa hieman nopeammin turvallisuuskoulutuksen jälkeen, jolloin turvallisuuskoulutus olisi mahdollisesti ollut paremmin opiskelijoiden muistissa. Nyt aikaväliä kyselyyn kertyi reilu kolme kuukautta. Kyselylomakkeen laatimisprosessi kuitenkin venyi odotettua pidemmäksi, sillä lomakkeen kysymyksiä ja mittareita pohdittiin ja parannettiin useaan otteeseen prosessin aikana. Kaikki lomakkeen kysymykset, pois lukien tarkentavat jatkokysymykset, olivat asetettu pakollisiksi. Tämän vuoksi kukaan vastaajista ei voinut hypätä mitään kysymystä yli. Vastaajat näyttivät ymmärtävän kysymykset yhtenevällä tavalla, ja avoimiin kysymyksiin saatiin runsaasti hyviä ja käyttökelpoisia vastauksia. Ei havaittu toistuvia virheitä kysymysten tulkinnaassa eli niihin vastattiin, kuten tutkija toivoi. Reliabiliteetti siis toteutui.

Yhdessä kysymyksessä huomattiin tosin pieni toiminnallinen virhe. Kysymyksen: ”Jäitkö kaipaamaan turvallisuuskoulutuksesta jotakin, kuten kirjallista materiaalia/muuta lisätietoa?” jälkeinen avoin tarkentava kysymys oli vahingossa merkitty pakolliseksi. Tarkentava kysymys olisi täytynyt automaattisesti hypätä yli ”ei”-vastanneilta. Useat vastaajista huomauttivat tästä. Tämä on kuitenkin vain pieni lomake-ergonominen virhe, joka hämmensi joitakuista vastaajia, muttei vaikuta kyselyn luotettavuuteen.

Tutkimuksen kaikki vaiheet on dokumentoitu ja selitetty, joten tutkimus on helposti toistettavissa. Käytetyt tutkimusmenetelmät olivat relevantteja ja tukivat tutkimusta. Tutkimuksen kysymysten asetelussa onnistuttiin hyvin, sillä empiirisellä kyselyaineistolla tutkimuskysymyksiin saatiin tutkimuksen laajuuteen nähden tarvittavat vastaukset. Melko alhaisesta vastausprosentista ja mahdollisesta peittovirheestä ja vastaajajoukon vääristymisestä huolimatta tutkimuksen kokonaisluotettavuus voidaan katsoa toteutuneeksi.

5 Tutkimustulokset

Tutkimuksen kohteena olivat kohderyhmäksi valitut Jyväskylän ammattikorkeakoulu-opinnot syksyllä 2015 aloittaneet opiskelijat. Tutkimus lähti siitä oletuksesta eli hypoteesista, että oppilaitoksen järjestämää turvallisuuskoulutusta pitäisi mahdollisesti muuttaa ja kehittää. Selvitettiin, minkälaiset valmiudet opiskelijoilla on tällä hetkellä toimia erinäisissä turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa, ja miten näitä valmiuksia voitaisiin parantaa.

Taulukko 3. Kyselyn vastausaktiivisuus koulutusaloittain

	▼ Lähetetyt kyselyt ▼	Vastaajamäärä ▼	Vastausaktiivisuus ▼
Koulutusalat	Lkm	Lkm	%
Hyvinvointi	134	49	37
Liiketalous	62	15	24
Matkailu- ja ravitsemis	32	11	34
Tekniikka	82	17	21
Yht.	310	92	30

Kyselyyn saatiin yhteensä 92 vastausta. Taulukko 3 osoittaa, että aktiivisimpia vastaajia olivat hyvinvoinnin ja matkailu- ja ravitsemisalalan opiskelijat. Molemmista ryhmistä yli kolmasosa otti osaa kyselyyn. Pienin vastausprosentti (21 %) saatiin tekniikan alalta.

Yli kaksi kolmasosaa (72 %) vastaajista ilmoitti sukupuolekseen nainen. Sukupuolet olisivat voineet olla tasaisemmin edustettuina, mutta ero ei ole merkitsevä, sillä naiset muodostavat myös perusjoukossa enemmistön (60 %). Iältään vastaajat asettuivat suurimmaksi osaksi väliin 18–25 ikävuotta. 15 prosenttia vastanneista oli tätä vanhempia. Koska kohderyhmä koostui päivätoteutuksena järjestettävän nuorten koulutuksen opiskelijoista, saadut tulokset näyttävät vastaavan hyvin perusjoukkoa.

5.1 Opiskelijoiden turvallisuustietoisuus

Kyselyn alussa haluttiin ottaa selvää opiskelijoiden aiemmista kokemuksista turvallisuusalan koulutuksista. Kysyttiin, olivatko he aiemmin osallistuneet johonkin seuraavaksi lueteltavista koulutuksista. Vastausvaihtoehdot olivat ensiapu-, sammutusharjoitus- ja työturvallisuuskoulutus sekä kohta ”ei mihinkään edellä mainituista”.

Taulukko 4. Opiskelijoiden osallistumisaktiivisuus eri turvallisuuskoulutuksiin

Koulutukseen osallistuminen	Nainen	Mies	Kaikki
Ensiapukoulutus	73 %	85 %	76 %
Sammutusharjoituskoulutus	39 %	69 %	48 %
Työturvallisuuskoulutus	23 %	54 %	32 %
Ei mihinkään edellä mainituista	21 %	8 %	17 %
	n= 66	n= 26	n= 92

Kuten taulukko 4 osoittaa, opiskelijat olivat saaneet melko paljon eri turvallisuuskoulutusta ennen opiskeluidensa aloittamista. Eniten he olivat käyneet ensiapukoulutuksissa, joihin kolme neljästä (76 %) ilmoitti osallistuneensa. Muiden koulutuksien suosio vaikutti olevan hieman vähäisempää.

Osallistumisaktiivisuus ensiapukoulutuksiin oli melko tasainen läpi tutkimusjoukon, mutta sukupuolten välinen ero nousi merkitsevämpään asemaan tarkasteltaessa muita koulutuksia. Sammutus- ja työturvallisuuskoulutuksiin osallistumisessa miesten ja naisten välinen ero oli huomattavasti suurempi. Esimerkiksi naisista vain reilu viides (23 %) kertoi olleensa osallisena työturvallisuuskoulutuksessa, kun sama luku miesten keskuudessa oli yli puolet (54 %).

Merkille pantavaa on naisten verrattain suuri osuus (21 %) siinä joukossa, joka ei ollut osallistunut mihinkään edellä mainituista koulutuksista. Miehistä näin vastasi vain harva (8 %). Sukupuolten välillä on siis lähtökohtaisesti suuriakin eroja saatujen koulutusten määrässä.

Kyselyn alussa vastaajilta kysyttiin, kokivatko he tarpeelliseksi ensimmäisellä viikolla järjestetyn turvallisuuskoulutuksen. Vastauksista selvisi selkeä yksimielisyys koulutuksen tarpeelle, sillä 87 prosenttia kaikista vastaajista koki sen jokseenkin tai erittäin tarpeelliseksi. Kuten taulukko 4 osoittaa, että 17 prosentilla vastaajista ei ollut aiempaa kokemusta turvallisuuskoulutuksista. Otettiin selvää, onko kyseisellä vastaajaryhmällä enemmän kiinnostusta oppilaitoksen turvallisuuskoulutukseen kuin muilla. Voitiin olettaa, että he halusivat vähemmän kokeneina kasvattaa enemmän turvallisuustietoisuuttaan.

Olettamusta tarkasteltiin vertailemalla muuttujia keskenään. Sitä ryhmää, joka ei ollut aiemmin osallistunut mihinkään turvallisuuskoulutukseen, ristiintaulukoitiin koulutuksen tarpeellisuus -muuttujan kanssa (taulukko 5). Huomattiin, että tästä joukosta 94 prosenttia piti koulutusta jokseenkin tai erittäin tärkeänä. Ainoastaan yksi vastaaja ilmaisi eriävän mielipiteen. Vastaava luku niillä, joilla oli aiempaa kokemusta koulutuksista, oli 86 %. Tuloksilla ei ole kovin suurta tilastollista eroa, mutta voidaan kuitenkin todeta, että koulutusta pidettiin erityisen tärkeänä niiden keskuudessa, joilla oli vähemmän aiempaa vastaavaa koulutuskokemusta.

Taulukko 5. Ristiintaulukointi SPSS:llä kahden muuttujan välillä (Ei mihinkään - sarakkeessa 0=Ei, 1=Kyllä)

			koulutuksentarpeellisuus					Total
			Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa	
eimihinkään	0	Count	1	8	34	31	2	76
		% within eimihinkään	1,3%	10,5%	44,7%	40,8%	2,6%	100,0%
1	Count	0	1	10	5	0	16	
		% within eimihinkään	0,0%	6,3%	62,5%	31,3%	0,0%	100,0%
Total	Count	1	9	44	36	2	92	
		% within eimihinkään	1,1%	9,8%	47,8%	39,1%	2,2%	100,0%

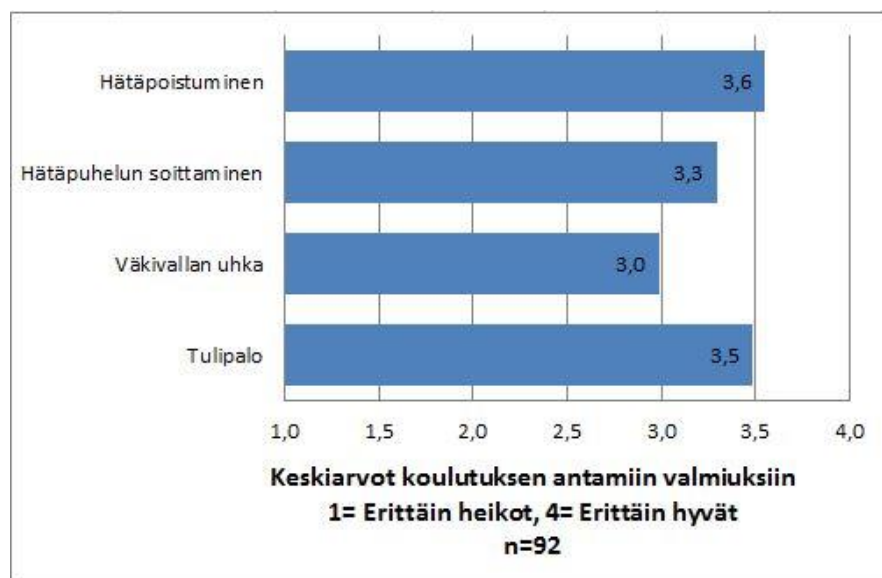
Seuraavaksi haluttiin tutkia, vaikuttavatko esimerkiksi sukupuoli tai koulutusala siihen, minkälaisena turvallisuuskoulutus koetaan. Koulutuksen tarpeellisuus -muuttujaa ristiintaulukoitiin erikseen iän, sukupuolen ja koulutusalan kanssa. Näistä mielenkiintoisimmaksi huomioksi saatiin koulutusalan vaikutus. Taulukkoa silmästäessä tutkien huomattiin, että huomattavan moni (24 %) tekniikan opiskelijoista piti koulutusta joko jokseenkin tai erittäin tarpeettomana. Myös liiketalouden alalla lukema oli melko korkea (13 %) keskiarvoon nähden.

Tulosta analysoitiin vielä tarkemmin, jotta saataisiin selville, onko koulutuslalla tilastollista riippuvuutta turvallisuuskoulutuksen hyödylliseksi kokemisen kanssa. SPSS-tilasto-ohjelma laski taulukolle khiin neliö -testillä p-arvon, jonka ohjearvona pidetään $<0,05$. Jos tämä arvo saavutetaan, voidaan muuttujien välillä olettaa olevan jonkinlaista perusjoukkoon yleistettävissä olevaa riippuvuutta (Taanila 2009, 18). Tässä tapauksessa arvoksi saatiin 0,085. Riippumattomuutta tukee lisäksi se, että mielipideasteikon jotkin kohdat jäivät tyhjiksi tai niihin saatiin riittämätön määrä vastauksia. Tällöin tulosten yleistäminen vaikeutuu tai muuttuu jopa mahdottomaksi. Voidaan

todeta, että ristiintaulukoitujen muuttujien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta.

Saatujen tulosten pohjalta selviää, että millään muuttujalla ei ole ratkaisevaa merkitystä opiskelijoiden mielipiteiden vaihteluun. Turvallisuuskoulutus on suuren enemmistön mielestä tärkeä ja tarpeellinen osa orientaatioviikon toimintaa. Tämä herättää esiin kysymyksen, millä tavoin koulutus muuttaa koulutettavien turvallisuusajattelua tai valmiuksia toimia mahdollisessa ”tositilanteessa”, kuten hätäpoistumisessa tai väkivaltatilanteessa. Haluttiin löytää vastauksia toiseen päätutkimuskysymyksistä, millä tavoin turvallisuustietoisuus kehittyy ja paranee turvallisuuskoulutuksen myötä.

Opiskelijoilla voi olla asiasta varsin subjektiivinen ja ehkä epätodenmukainen käsitys. Aitoa turvallisuustietoisuuden parantumista on hankala mitata pelkän kyselyntutkimuksen avulla. Vaadittaisiin käytännön osaamisen arviointia ja mahdollisesti harjoitusesimerkkitalanteiden luomista. Siihen tämän tutkimuksen ajalliset ja taloudelliset resurssit eivät riitä. Kyselyssä vastaajilta kysyttiin mielipidettä siihen, minkälaiset valmiudet turvallisuuskoulutus antoi toimimiseen seuraavissa tilanteissa: tulipalo, väkivallan uhka, hätäpuhelun soittaminen ja hätäpoistuminen.

Kuvio 1. Turvallisuuskoulutuksen antamien valmiuksien keskiarvot

Kuvio 1 havainnollistaa vastauksien keskiarvot erikseen jokaiselle muuttujalle. Mitä lähempänä neljää (4) keskiarvo on, sitä paremmin turvallisuuskoulutus on antanut

opiskelijoiden mielestä toimintavalmiudet kyseiseen tilanteeseen. Korkeimmat keskiarvot ($\geq 3,5$) saivat kohdat hätäpoistuminen ja tulipalo. Huonoimmat toimintaedellytykset on koettu saaduksi väkivaltatilanteisiin. Tämänkin kohdan keskiarvo yltyi yli kolmeen, eli valmiudet ovat ”jokseenkin hyvät”. Keskihajontaa tarkasteltaessa (taulukko 6) huomataan, että opiskelijat ovat olleet eniten erimielisiä kohdissa hätäpuhelun soittaminen ja väkivallan uhka. Taanilan (2014, 31) mukaan keskihajontalukema ilmaisee vastauksien hajaantumista keskiarvon ympärille. Suuri luku tarkoittaa suurempaa eroa yksittäisissä vastauksissa.

Taulukko 6. Valmiuksien keskiarvot ja keskihajonnat taulukkomuodossa

Valmiudet	Keskiarvo	Keskihajonta	n
Tulipalo	3,5	0,6	92
Väkivallan uhka	3,0	0,8	92
Hätäpuhelun soittaminen	3,3	0,9	92
Hätäpoistuminen	3,6	0,6	92

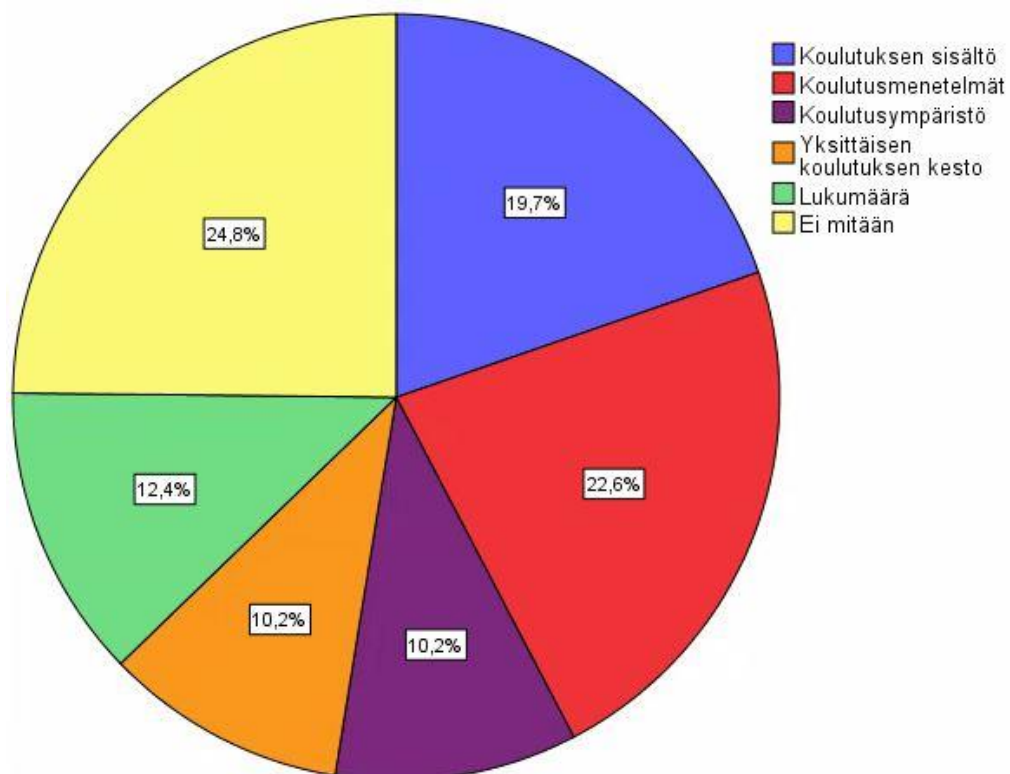
Turvallisuuskoulutuksen päälähtökohta on antaa opiskelijoille oikeanlaista turvallisuuskasvatusta, joka heijastuu heidän tulevaisuuteen ja työelämään. Konkreettisten toimintatapojen lisäksi opiskelijoiden toivotaan omaksuvan sisäsyntyistä ajattelua turvallisuuden ja siihen liittyvien tekijöiden suhteen. (Hiltunen 2015.) Kuten tutkittua, opiskelijat kertoivat turvallisuuskoulutuksen antaneen heille vähintään jokseenkin hyvät toimintavalmiudet jokaiseen esimerkkihätätilanteeseen. Vastaukset kuitenkin jakaantuivat yllättävästi kysyttäessä, saiko turvallisuuskoulutus opiskelijoita kiinnostamaan lisää turvallisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Vain hienoinen enemmistö, (51 %) vastasi kysymykseen myöntävästi. Sukupuolten välillä oli havaittavissa jonkin verran näkemyseroja naisten ollessa keskimäärin hieman kiinnostuneempia.

Sen sijaan koulutusalojen vertailussa esiin nousi muutama mielenkiintoinen huomio. Matkailu- ja ravitsemis- sekä liiketalouden alojen vastaukset noudattivat suurin piirtein kokonaiskeskiarvoa. Hyvinvoinnin opiskelijat olivat taas keskimääräistä kiinnostuneempia turvallisuudesta koulutuksen jälkeen. Suurin huomio kohdistui tekniikan alan vastaajiin, joista vain 18 prosenttia koki turvallisuuskoulutuksen vaikuttaneen heidän turvallisuusnäkemysensä. SPSS-tilasto-ohjelmalla tutkittiin lisää ristiintaulu-

koitujen muuttujien välistä suhdetta. Ohjelma suoritti koulutusalan ja lisäkiinnostuksen välistä riippuvuutta kuvaavan khiin neliö -testin. Sen avulla todistettiin, että eri koulutusalojen opiskelijoiden mielipiteissä on tilastollisesti merkitsevää eroa (khiin neliö -testin p-arvo 0,003). Tämä tarkoittaa, että koulutusallalla ja turvallisuuskoulutuksen aikaansaamalla kiinnostuksella turvallisuuteen on aito koko perusjoukkoon yleistettävissä oleva riippuvuus.

5.2 Turvallisuuskoulutus opiskelijan näkökulmasta

Oppilaitoksen turvallisuuskoulutuksen ja -kasvatuksen tulee lähtökohtaisesti kehittää opiskelijoiden kokonaisturvallisuuden ymmärrystä. Saatujen tutkimustulosten mukaan opiskelijat kokivat koulutuksen tarpeelliseksi, mutta eivät kuitenkaan kiinnostuneet merkittävästi etsimään lisätietoa asiasta. Alatutkimuskysymyksenä oli löytää kehitys- ja parannusehdotuksia oppilaitoksen turvallisuuskoulutukseen, joten seuraavaksi kysyttiin, mitä opiskelijat haluaisivat muuttaa turvallisuuskoulutuksessa, jotta siitä saataisiin asiallisempi ja kiinnostavampi.

Kuvio 2. Turvallisuuskoulutuksen kehittämiskohteet opiskelijoiden mielestä

Kysymyksessä sai valita yhden tai useamman vaihtoehdon. 25 prosenttia vastanneista ei kokenut tarvetta muuttaa mitään. Se tarkoittaa kuitenkin, että kolme neljästä haluaisi jollakin tavalla kehittää tai parantaa turvallisuuskoulutusta tai sen osia. Eniten muutostarvetta nähtiin koulutusmenetelmissä ja koulutuksen asiasisällössä. Noin joka kymmenes vastaajista koki tarvetta muuttaa koulutuksen ympäristöä, kestoja tai niiden lukumäärää.

Vastaajat saivat seuraavassa avoimessa kysymyksessä kertoa tarkemmin, miten he kehittäisivät valitsemaansa kohtia. Tällä kysymyksellä kerättiin paljon hyviä ja relevantteja vastauksia, joiden avulla opiskelijat saivat oman näkemyksensä esiin. Jotta vastauksista voitaisiin muodostaa kokonaisuuksia ja tehdä johtopäätöksiä, niitä täytyy tutkia tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin. Se tehtiin soveltaen sisällönanalyysimenetelmää, jossa vastauksista pyritään nostamaan esiin usein toistuvia tyyppisiä, ryhmiä ja asiansynteiksiä.

Opiskelijoiden mielestä yksi turvallisuusluento ja tutoreiden johdolla suoritettu turvallisuuskävely olivat liian suppea ja pikainen tapa käydä läpi kaikki tarvittavat turvallisuusasiat. Monet toivoivat käytännönläheisempiä ja osallistavampia koulutusmenetelmiä, jotka antaisivat paremmat ohjeet toimimiseen juuri ”tositilanteessa”. Vastauksissa toistui useasti pelkän yksittäisen luennon heikkous koulutusmenetelmänä. Siitä puuttuvat vuorovaikutus, mieleenpainuvat käytännön harjoitteet ja opiskelijoita aidosti inspiroiva ote. Seuraavassa muutamia poimintoja opiskelijoiden vastauksista ja parannusehdotuksista:

Auditorio ihan täynnä opiskelijoita ja liian lyhyt aika turvallisuusluennolla jäi harmittamaan.

Ei vaan istuttaisi ja kuunneltaisi, vaan käytännön harjoitteluja!

Pelkkä luenointi tällaisesta aiheesta on huono valinta, sillä silloin jää mieleen vain murto-osa siitä, mitä pitäisi.

Turvallisuuskävely oli aika suppea ja olisin halunnut perusteellisempaa tietoa mitä eri hätätilanteissa pitää tehdä. Esim. palohälytyksen/tulipalon sattuessa. Yksi hyvä olisi, jos voisi järjestää paloharjoituksen orientaatioviikolla.

Koulutuksesta jäi mieleen paljon mahdollisia uhkakuvia, mutta olisi ollut varmasti hyvä käytännössä mennä esim. johonkin luokkaan ja miettiä mitä siellä tehtäisiin (ja tehdä se) jos jotain poikkeavaa sattuisi.

Koulutus voisi olla kattavampi ja osallistavampi, esimerkiksi voisi tutustua alkusammutusvälineistöön.

Menetelmät ja ympäristön yhdistäisin niin, että hätäpoistumistiet ja turvalaitteiden sijainnit käytäisiin kierroksella koulussa läpi.

Näitä opittuja taitoja ja tietoja haluttaisiin yhteisesti kerrata useamman kerran vuodessa, jotta säilytetään hyvä toimintavalmius ja -varmuus. Vastaajat kokivat, että ensimmäisen viikon kiireinen aikataulu luo omalta osaltaan vaikeuksia keskittyä luentomuotoiseen koulutukseen. Välttämättä asiat eivät myöskään jää mieleen kovin hyvin, joten tärkeimpiä turvallisuuskoulutuksen osa-alueita, kuten hätäpoistumista tulisi kerrata useamman kerran lukuvuodessa. Kuten seuraavissa sitaateissa todetaan:

Kiva jos asioita kerrattaisiin vielä myöhemminkin, koska ensimmäinen viikko muutenkin niin kiireinen, ettei turvallisuusasioista jäänyt niin paljon mieleen (koska uusi rakennus yms.)

Hätäpoistumista, kouluammuntatilanteita tulisi harjoitella enemmän kuin kerran vuodessa. Poistuminen tai toimiminen hätätilanteessa tulisi tulla ns. selkärangasta.

Eipä koulutuksesta ole enää juuri mitään mielessä. Kertaus voisi olla paikallaan tietyin väliajoin.

Koko koulun tai luokan harjoituksia tulisi olla useammin. Niitä tehdessä myös kouluttajan tulee suhtautua niihin jämäkästi, ripeästi ja vakavasti.

Turvallisuuskouluttajalta vaaditaan ammattitaitoa, uskottavuutta ja auktoriteettia. Yksi vastaajista korosti erityisesti turvallisuuskävelyn onnistumista, mutta monien kanssaopiskelijoiden mielestä sen toteutus jäi suppeaksi ja vajavaiseksi. Toteutusympäristö ja -tapa kaipasivat parannusta. Vastanneiden joukosta nousi esiin kommentti, kuinka kävelyssä ”tutorimme selitti meille asioista käytävällä missä ihmiset kulkivat ja heitä piti koko ajan väistellä” ja eräs toinen ilmaisi huolensa siitä, että ”mentiin niin isossa porukassa että ei kuullut mitä ohjaaja selitti samalla”. Tutoreiden asennetta koulutuksen vetäjinä moitittiin huonoksi ja epäpäteväksi. Monet vastaajista kertoivat kokeneensa, että tutorit eivät suhtautuneet turvallisuuskävelyyneen vaadittavalla vakavuudella. Myöskään heidän tietotasonsa turvallisuusasioista eivät olleet parhaimmalla mahdollisella tasolla.

Opiskelijoilta haluttiin myös ottaa selvää, haluaisivatko he yhdistää turvallisuuskoulutusta osaksi muita opintoja. Vaikka monet halusivatkin muutosta koulutusmenetel-

miin ja suoritusmuotoon, yllättävän harva olisi valmis yhdistämään turvallisuuden koulutusta ja muita opintojaksoja. Vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti myönteisen ja kielteisen puolelle. Samaa tai jokseenkin samaa mieltä yhdistämisen kanssa oli 49 % vastaajista, kun taas eri tai jokseenkin eri mieltä vastasi 39 prosenttia.

Toinen koulutuksen lisäkehittämiseen liittyvä kysymys oli: ”Jäitkö kaipaamaan turvallisuuskoulutuksesta jotakin, kuten kirjallista materiaalia/muuta lisätietoa?”. Hieman vajaa neljännes (23 %) olisi kaivannut lisätietoa tai -materiaalia. Tämän perusteella voitaisiin olettaa, että tämän joukon ja koulutuksen yhdistämistä kannattaneiden välillä olisi jonkinlaista riippuvuutta. Ne, joilla on aiheeseen kiinnostusta, haluaisivat lisätietoa turvallisuudesta ja liittää sen aihealueita myös muihin opintoihin. Muuttujien ristiintaulukoinnista huomattiin kuitenkin, että kuvatonlaista yhteyttä ei ole. Molempien muuttujien saamat arvot jakoutuivat tasaisesti eri vastausvaihtoehdoille eikä perusjoukkoon yleistettävissä olevaa riippuvuutta havaittu.

Lisätietoa ja koulutuksen yhteydessä jaettavaa materiaalia kaivanneet saivat seuraavassa kohdassa kertoa, minkälaista sen tulisi olla heidän mielestään. Monien vastauksista kävi ilmi, että toimintaohjeet eri hätätapauksissa toimimiseen tulisivat olla selkeämmät. Ne voitaisiin tiivistetyssä kirjallisessa muodossa jakaa opiskelijoilla jälkikäteen, joko sähköpostilla tai paperisena versiona. Seuraavassa muutaman opiskelijan kommentteja:

Sähköpostiin voisi tulla tiivistettynä jonkinlainen lista tärkeimmistä asioista joita koululla pitäisi muistaa eri hätätilanteissa, ja esim. pohjapiirustus johon on merkitty hätäulostiet ja muut oleelliset asiat olisi ollut tosi hyvä.

Väkivallan uhkaan varautumisesta voisi olla enemmän tietoa ja ohjeistusta.

Koulutuksessa voisi kertoa selvemmin missä on ensisammutuskalustoa.

Kyseisen tiivistelmän tulisi siis sisältää poistumistiet pohjapiirroksen merkittyyinä ja ohjeet hätäpoistumiseen. Koulutuksessa kerrottaisiin selvemmin ensisammutuslaitteiden käytöstä ja siitä, missä ne sijaitsevat. Sammutuskaluston paikat voisi liittää myös jaettavaan tiivistelmään. Useat vastaajista kaipasivat myös enemmän toimintaohjeita väkivaltatilanteisiin. Ennen kaikkea esiin tuli tarve jollekin selkeälle kirjalliselle

muistilapulle, josta ilmenevät toimintaohjeet yleisimpiin uhkatilanteisiin, ja josta niitä voi nopeasti muistella ja kerrata.

Hyvinvoinnin opiskelijat eivät olleet saaneet turvallisuuskoulutuksen yhteydessä ohjeita Rajakadun kampukseen liittyen. He ovat kuitenkin kampuksen aktiivisia käyttäjiä, joten Rajakadun turvallisuuskoulutuksen tulisi koskea myös heitä. Kampusalue koostuu lukuisista eri tiloista. Yleisohjeiden lisäksi tarvittaisiin tarkempia paikkakohtaisia ohjeistuksia. Yksi vastaajista toi esiin huomion, että yksityiskohtaiset toimintaohjeet tulipalotilanteeseen olisivat hyödylliset ”esimerkiksi jos ollaan tekemässä harjoitustyötä labranet-tiloissa ja yhdessä palvelinyksiköistä syttyy tulipalo.”

5.3 Turvallinen oppilaitosympäristö

Turvallisuusasiat koetaan tärkeiksi ja niiden pohtiminen saa aikaan opiskelijoiden keskuudessa paljon mielipiteitä. Oppilaitos on kaikille tuttu ympäristö, joten haluttiin tutkia, mikä tekee siitä turvallisen opiskelijoiden mielestä. Kyselylomakkeen avoimessa kysymyksessä haluttiin selvittää tarkemmin toista päätutkimuskysymystä, mitkä tekijät luovat turvallisuuden tunnetta kouluympäristössä. Kysymykseen saatiin paljon erittäin hyviä mielipiteitä, näkökulmia ja huolenaiheita. Koko joukosta vain 5 henkilöä jätti vastaamatta tai ei ottanut asiaan kantaa.

Vastauksista muodostettiin niin kutsuttu sanapilvi (kuvio 3) havainnollistamaan tiettyjen sanojen ja teemojen suosiota ja esiintymistiheyttä opiskelijoiden vastauksissa. Sanapilven tekoon käytettiin sähköistä Wordle-ohjelmaa, jonka avulla kuviota voitiin muokata ja siitä saatiin poistettua turhat täytesanat ja harvemmin esiintyneet sanat. Lopullinen kuvio sisältää vastausten 24 yleisintä sanaa.

Kuvio 3. Sanapilvi oppilaitosturvallisuuteen eniten vaikuttavista tekijöistä

Pelkkä sanapilvi ei riitä vastaustulosten luotettavaan arviointiin, vaan se on lähinnä havainnollistava lisä. Sen tehtävä onkin ensisijaisesti esittää selkeässä muodossa vastausten avainsanat, joiden asiayhteyksiä ja syvällisempiä merkityksiä voidaan jatkoanalysoida.

Kooltaan suurimpana ja täten eniten vastauksissa esiintyneenä sanana esiin nousi ”selkeät (selkeys)”. Yksittäisen sanan perusteella ei kuitenkaan voida vielä tehdä riittävän eksaktia käytännön tulkintaa. Yksittäisiä vastauksia tutkittiin tarkemmin ja selvitettiin, missä asiayhteydessä sanaa on käytetty. Kävi ilmi, että sanalla ”selkeys” on viitattu eniten turvallisuusohjeisiin ja -ohjeistuksiin hätätilanteiden varalle. Toimintaohjeet hätätilanteisiin haluttiin selkeästi esille, kuten koulun seinälle. Eräs opiskelija tiivistä asian hyvin: ”Asioista on hyvä puhua niiden oikeilla nimillä, vaikka ne toisivatkin hetkellisesti pelottavia ja ahdistavia ajatuksia.”

Sama vastaaja myös painotti hätäpoistumisen harjoittelun tärkeyttä tositilanteiden varalta. Hätäpoistumisteiden täytyy olla helposti saavutettavat ja selkeästi merkityt. Oppilaitoksen tiloilta vaadittiin siisteyttä ja avaruutta, mitkä edesauttavat parempaa turvallisuuden kokemista. Valvontakamerat yleisissä tiloissa koettiin myös turvallisuuden edistäjiksi. Kokoontumispaikkojen ja muiden suojautumistilojen tulee olla selkeästi ilmoitetut ja opastetut.

Sanapilveä tarkastelemalla löydettiin muutamia tärkeimpiä teemoja, jotka toistuivat useimpien vastauksissa ja muodostivat tietynlaisen analyysirungon. Opiskelijoiden vastauksista poimitut merkityksellisimmät eniten oppilaitoksessa turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat tekijät olivat ihmiset, tilat ja turvallisuuskoulutus.

Kanssaopiskelijat, opettajat ja muu henkilökunta yhdessä muodostavat oppilaitoksen inhimillisen puolen. Monien opiskelijoiden vastauksissa toistui ajatus, että turvallisuuden tunne lähtee ihmisistä ja hyvästä ryhmähengestä. Kun luokan ilmapiiri on rauhallinen ja hyväntahtoinen, opiskelijat tuntuvat olevan myös itse rauhallisempia. Luokan ilmapiiriin luovat opiskelijoiden lisäksi opettajat. Opettajien ammattitaitoon ja organisointikykyyn hätätilanteessakin luotetaan. Eräs vastaajista antoi kiitosta rauhalliselle ja helposti lähestyttävälle opettajalle. Tämä ”käsitteli elämän vastoinkäymisiä ja hankaliakin asioita tunnilla asiallisesti ja ymmärtäväiseen sävyyn, ja kertasi vielä erikseen mistä neuvoja ja apua voi hakea.” Tämä toimii erinomaisena esimerkkitapauksena, joka varmasti pienentää apua tarvitsevien kynnystä puhua ongelmistaan.

Turvallinen oppilaitos muodostuu myös turvallisista ja hyvin suunnitelluista tiloista. Tilojen täytyy olla valoisat, siistit ja ennen kaikkea avarat, sillä epämääräisyys ja sokkeloiset käytävät ovat uhkia sekä yleiselle ilmapiirille että turvallisuudelle onnettomuuden sattuessa. Kulunvalvonnasta täytyy huolehtia, sillä runsas ulkopuolisten läsnäolo lisää omalta osaltaan turvattomuutta. Moni vastaaja jakoi saman huolenaiheen: luokahuoneiden ovien auki pitäminen tuntien aikana. Ovet tulisi pitää lukituina koko oppitunnin ajan ja vain opettajalla olisi mahdollisuus päästää luokkaan pyrkivät sisälle. Taustalla tähän ovat aiemmin tapahtuneet ampumavälikohtaukset oppilaitoksissa ja niistä seurannut turvallisuusohjeiden kiristyminen.

Ihmisten ja tilojen lisäksi opiskelijat nostivat koulun järjestämän turvallisuuskoulutuksen yhdeksi tärkeäksi turvallisuuden tunteen aikaansaajaksi. Tietoisuus asioista vähentää vääriä kuvitelmia ja pelkotiloja. Samalla kasvaa luottamus siihen, että myös kanssaopiskelijat ovat tietoisempia ja omaavat kyvyt toimia ”tositilanteessa”. Turvallisuustietoisuutta lisäävät selkeät toimintaohjeet ja -ohjeistukset hätätilanteisiin, kuten tulipalo- ja väkivaltatapauksiin.

5.4 Turvallisuusuhkat

Jyväskylän ammattikorkeakoulu mielletään erittäin turvalliseksi ympäristöksi. Vain 3 prosenttia vastanneista ilmoitti kokeneensa turvattomuuden tunnetta JAMKin kampusalueilla. Nämä opiskelijat saivat halutessaan täsmentää vastaustaan ja kertoa mikä tämän tunteen on aiheuttanut. Turvattomuuden tunnetta aiheuttaneet seikat vaihtelivat vastauksittain. Yksi vastaajista vetosi henkilökohtaisiin syihin ja muut halusivat parannusta konkreettisiin tekijöihin. Rajakadun kampus koettiin sokkeloiseksi ja onnettomuustilanteessa hankalaksi liikkua. Kannatusta sai myös yleinen linjaus siitä, että luokkahuoneiden ovet pidettäisiin lukittuina tuntien ajan.

Vain harva oli henkilökohtaisesti kokenut turvattomuuden tunnetta. Tästä huolimatta monilla vastaajilla oli runsaasti mielipiteitä asiaan. Kun heitä pyydettiin nimeämään turvallisuuden tunnetta vähentäviä tekijöitä, kolme neljästä (74 %) opiskelijasta vastasi. Loput eivät joko vastanneet mitään tai ilmoittivat kannakseen ”ei osaa sanoa”. Avoimen kysymyksen vastauksista ei voitu muodostaa samankaltaista sanapilveä kuin vastauksista turvallisuutta edistäviin tekijöihin. Sanapilvi toimii analyysiä havainnollistavana keinona tietyissä tapauksissa, mutta tämän kysymyksen vastaukset olivat hieman enemmän erillään toisistaan eikä niiden välille pystytty muodostamaan selviä yhteyksiä pelkän sanapilven avulla. Vastausten analysointiin sovellettiin sisällönanalyysiä, jonka avulla vastauksia voitiin paremmin tyytitellä ja muodostaa niistä ryhmiä. Tällöin tulkintaa pystyttiin tekemään syvällisemmin ja tarkemmin.

Vastauksista oli eroteltavissa muutamia usein toistuvia saman teeman alle kuuluvia ryhmiä. Suurin turvattomuuden tunteen aiheuttaja vaikutti olevan ihmisten suuri määrä samassa tilassa ja tästä aiheutuva väenpaljous ja ahtaus. Erityisesti porraskäytävät koettiin suurina ongelmakohtina. Opiskelijat pitävät niitä oleskelupaikkoina, jolloin esteetön kulkeminen portaissa vaikeutuu. Rajakadun kampus oli monen mielestä sokkeloinen, varsinkin juuri aloittavien opiskelijoiden ja tilaa vähän käyttäneiden näkökulmasta. Ennestään vieraat ja vaikeakulkuiset paikat saattavat myös merkittävästi hidastaa hätäpoistumista. Muutama vastannut toi esille myös tilojen yleiseen siisteyteen liittyviä seikkoja. Huono valaistus, epäjärjestys ja siivottomuus vaikuttavat omalta osaltaan kokonaisturvallisuuden kokemiseen.

Medialla ja uutisoinnilla oli vastausten mukaan suuri vaikutus turvattomuuden tunteen muodostumiseen. Kouluammuskelut, terrori-iskut ja muut väkivallanteot saavat laajaa huomiota mediassa, mikä heijastuu ihmisten yleiseen turvallisuuden kokemiseen. Yksi vastaaja kertoi, että Euroopassa tapahtuneet viimeaikaiset terroriteot vaikuttavat jo koulun ulkopuoliseen elämään ja toinen lisäsi, kuinka tämän vuoksi isossa väkijoukossa liikkuminen tuntuu ”vähän oudolta”.

Paljon huolenaiheita herättivät myös ovien aukipitäminen oppituntien aikana ja ovien viereiset ikkunat, jotka muodostavat suoran näköyhteyden luokkatilaan. Monien vastaajien mielissä olivat aiemmat kouluammuskelutapaukset ja oppilaitoksen tiloissa liikkuva mahdollinen vaaranuhka. Vastaavankaltaisten tilanteiden vuoksi varsinkin kooltaan suuret ikkunat koettiin selkeäksi turvallisuushakaksi hätätilan tullen, sillä niiden avulla tilaan näkee esteettä ja ne ovat myös melko helppo rikkoa tarvittaessa. Uhkatilanteiden varalta ikkunat pitäisivät olla verhoillut tai sälekaihtimilla varustetut. Yksi vastanneista ehdotti myös, että jokaisessa luokkatilassa tulisi olla kaksi ulospääsyä.

Vapaa kulkeminen rakennukseen haluttaisiin jollakin keinolla estää tai ainakin minimoida mahdollisimman vähäiseksi. ”Vähäinen valvonta”, ”Ovet on avoinna kaikille, kuka vain pääsee huomaamatta koulun tiloihin”, ”Kuka vain voi pyöriä koululla ja vielä ilta-aikaankin” olivat esimerkkejä opiskelijoiden huolenaiheista kulunvalvontaan liittyen. Kaksi vastaajaa mainitsi myös, kuinka illat ja muut hiljaisemmat ajankohdat aiheuttavat erityisen paljon turvattomuutta.

Opiskelijat haluavat toimintaohjeiden ja tilojen opasteiden olevan selkeitä. Tiedonkulun täytyy olla sujuvaa, ja erityisesti ohjeistus hätätilanteiden varalta pitää olla hyvin hoidettu. Vastauksista päätellen epätietoisuus, turvallisuusharjoituksen puute sekä siitä johtuva epävarmuus tositilanteessa lisäävät opiskelijoiden mielestä helposti turvattomuuden tunnetta. Opettajan halutaan olevan auktoriteetti, joka osaa pitää tilanteen ja opiskelijat hallinnassa. Eräs vastaaja kertoi turvattomuuden olevan sitä, että ”opettaja ei ota ryhmää haltuunsa, vaan yrittää ohjeistaa opiskelijoiden puheen päälle, niin että osa tiedoista menee ohitse”.

6 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää tekijöitä, jotka muodostavat oppilaitoksessa turvallisuuden ja vastaavasti turvattomuuden tunteita. Lisäksi haluttiin selvittää oppilaitoksen järjestämän turvallisuuskoulutuksen onnistuneisuutta ja sen vaikutusta opiskelijoiden turvallisuustietoisuuteen. Toimeksiantajan edellyttämänä alatutkimuskysymyksenä oli, millä tavoin kyseistä turvallisuuskoulutusta voitaisiin kehittää. Saatiin tutkimustuloksiin ollaan tyytyväisiä, joten tutkimus voidaan katsoa onnistuneeksi. Oppilaitoksen turvallisuuskoulutusta tutkittaessa saatiin aikaan aitoa käytännön hyötyä. Sen toteutuksesta kerättiin paljon palautetta, jota tulkitsemalla ja analysoimalla muodostettiin kehitysehdotuksia oppilaitoksen hyödynnettäväksi. Prosesin aikana huomattiin tarvetta myös mahdollisille jatkotutkimuksille, joissa aihetta voitaisiin lisätutkia.

6.1 Johtopäätökset

Ensimmäinen tutkimuskysymys liittyi oppilaitoksen turvallisuustekijöiden selvittämiseen. Jyväskylän ammattikorkeakoulu koetaan opiskelijoiden keskuudessa erittäin turvalliseksi, sillä vain 3 prosenttia kyselyyn vastaajista oli kokenut turvattomuutta kampusalueilla. Oppilaitoksen turvallisuutta edistävät monet yksittäiset ja toisiinsa kytköksissä olevat tekijät. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että eniten turvallisuuden tunteen muodostumiseen vaikuttavat kolme pääteemaa: ihmiset, tilat ja turvallisuuskoulutus. Kouluturvallisuuden muodostumisessa on mukana voimakas inhimillinen aspekti. Hyvällä ryhmähengellä ja opettajan ammattitaidolla on suuri merkitys turvattomuuden vähentämisessä. Luokkatilojen ja käytävien selkeys ja avaruus edistävät yleistä turvallisuutta, ja takaavat myös osaltaan hätäpoistumisen onnistumisen ja nopeuden. Turvallisuuskoulutuksella on tärkeä rooli kokonaisturvallisuuden onnistumisessa. Kasvanut tietoisuus asioista vähentää pelkotiloja ja samalla lisää luottamusta muiden opiskelijoiden toimintakykyihin hätätilanteessa.

Oppilaitosympäristössä on lukusia inhimillisiä muuttuvia riskitekijöitä, kuten tilojen avoimuus ja suuruus, isot päivittäiset käyttäjämäärät, johon sisältyy myös paljon ulkopuolisia sekä tilojen mahdollinen ilta- ja viikonloppukäyttö (Paasonen 2012, 37). Tutkimustulosten perusteella huonot tilaratkaisut, väenpaljous ja ulkopuolisten

mahdollinen läsnäolo koettiin selviksi turvallisuushkiksi. Luokkatilojen ovet haluttai-
siin lukituiksi opetuksen ajaksi. Opiskelijat vaativat selkeät ja yksinkertaiset turvalli-
suusohjeet ja -opasteet hätätilanteiden varalle. Myös hätäpoistumisteiden ja niiden
merkintöjen selkeyttä peräänkuulutettiin vastaajien toimesta. Uudessa pelastuslaissa
ja asiaa tutkineessa opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän raportissa painotetaan
samaa. Poistumisturvallisuus tulee huomioida tärkeänä kohteena ja se tulee hoitaa
asiaankuuluvasti. Opasteiden ja rakennuksen paikannusmerkintöjen pitää olla selkeät
ja hyvin näkyvillä niin normaaliolosuhteiden kuin häiriötilanteidenkin varalta. (Oppi-
laitosten turvallisuuden parantamisesta suosituksia 2015.)

Toinen tutkimuskysymyksistä etsi vastausta siihen, miten opiskelijoiden turvallisuus-
tietoisuus muuttuu turvallisuuskoulutuksen vaikutuksesta. On tutkittu, että yksilön
tietoisuuden lisääntyminen vaatii asenteiden muokkaamista ja muutosta. Koulutet-
tavan täytyy oppimisen lisäksi hyväksyä uusi tieto ja uudet käytänteet. (Dolk 2009,
20.) Tämä saa aikaan pohdinnan, onko opiskelijoiden tietoisuutta ja asenteita saatu
aidosti muutettua vai jäikö koulutus vain pintapuoliseksi yksisuuntaiseksi esitykseksi.

Turvallisuustietoisuus rakentuu turvallisuuden ja siihen vaikuttavien tekijöiden hah-
mottamisesta ja ymmärryksestä sekä näiden seikkojen soveltamisesta käytäntöön.
Tutkimusaineiston perusteella saatiin selvitettyä opiskelijoiden turvallisuuskiinnos-
tusta ja heidän valmiuksiaan toimia vaaratilanteissa. Turvallisuuskoulutus antoi opis-
kelijoille keskimäärin hyvät tai jokseenkin hyvät toimintaedellytykset kyselyssä mai-
nittuihin esimerkkihätätilanteisiin, joita olivat tulipalo, väkivallan uhka, hätäpuhelun
soittaminen ja hätäpoistuminen. Koulutusta pidettiin tiiviinä ja asiallisena kokonai-
suutena, mutta samalla sen toteutuksessa nähtiin myös kehittämiskohtia.

Puolet (51 %) vastaajista kertoi koulutuksen herättäneen heidän kiinnostuksensa
turvallisuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä kohtaan. Lukemaa voidaan pitää alhaise-
na. Nykyinen koulutus ei vaikuta optimaalisella tavalla opiskelijoiden turvallisuustie-
toisuuteen. Koulutuksen toteutus ei liene tarjonnut tarpeeksi mielenkiintoa, joka olisi
motivoinut koulutettavia. Kiinnostus ja motivaatio ovat uusien asioiden ja tapojen
sisäistämisen edellytyksiä. Opiskelijoiden tulisi kokea koulutus omalle kohdalle tärke-
äksi, mikä johtaa koulutettavien oma-aloitteiseen ajatteluun ja pohdintaan. Yksisuun-

taisen opetuksen sijasta tulee panostaa vuorovaikutuksellisuuteen ja käytännönläheisyyteen, jotka tekevät koulutuksesta helpommin ymmärrettävän ja muistettavan.

6.2 Kehittämisehdotuksia turvallisuuskoulutukseen

Kaikissa koulutuksissa on neljä osa-aluetta, jotka vaikuttavat toinen toisiinsa. Onnistuneessa koulutuksessa on huomioitava kouluttaja, koulutettavat, koulutuksen sisältö ja koulutusväline, joka koostuu koulutusmenetelmistä ja -ympäristöstä. (Dolk 2009, 20.) Yli puolet (53 %) kyselyyn vastaajista koki, että koulutuksen sisällössä tai sen menetelmissä ja toteutusympäristössä olisi jotakin parannettavaa. 23 prosenttia halusi muuttaa järjestettävien koulutuksien lukumäärää tai kestoja. Kokonaisuudessaan siis yli kolme neljäsosaa vastaajista kehittäisi koulutusta jollakin tavalla, joten tarve toteutuksen tarkastelulle ja parantamiselle lienee ilmeinen.

Opiskelijoilta saatiin palautetta ja useita konkreettisia huomioita koulutuksen toteutuksen kehittämiseksi. Tosin eri kysymyksiin saatujen vastausten välillä huomattiin pieniä ristiriitoja. Avoimissa vastauksissa toistui se, että useat vaativat parempia toimintaohjeita eri hätätilanteisiin, kun taas mielipideasteikollisen kysymyksen vastausten perusteella turvallisuuskoulutuksen antamat toimintavalmiudet todettiin riittäviksi, jopa hyväksi. Kuitenkin molempien kysymysten vastausten perusteella erityishuomiota tulee kiinnittää väkivaltatilanteisiin suhtautumiseen ja niiden hallintaan.

Turvallisuuskoulutusta halutaan kehittää monipuolisempaan ja osallistavampaan suuntaan. Auditorioluento yhdellä kertaa isolle määrälle opiskelijoita lienee helpoin, aikaa säästävin ja edullisin toteutustapa, mutta opiskelijoiden näkökulmasta se on yksitoikkoinen eikä anna koulutettaville täyttä mahdollista hyötyä. Paras muistijälki jää, kun koulutettava pääsee itse osallistumaan koulutukseen suullisesti ja fyysisesti. Tällöin asia muistetaan lähes kaksi kertaa paremmin kuin pelkän yksisuuntaisen sanallisen ja kuvallisen esityksen kautta (Dolk 2009, 21).

Turvallisuuskävely sai osakseen paljon kritiikkiä. Monien mielestä se oli suppea ja liian hätäisesti toteutettu. Tutorit koettiin epäpäteviksi sen järjestämiseen. On selvää, että kouluttajan, tässä tapauksessa tutorin täytyy olla itse sisäistänyt opettamansa asia, jotta voi sitä luontevasti kertoa muille. Tutoreita täytyy ohjeistaa paremmin turvallisuuskävelyä varten, jotta he voivat uskottavasti ja asiantuntevasti kouluttaa

turvallisuusasioita eteenpäin uusille opiskelijoille. Turvallisuuskävelyn onnistumisen ja paremman toteutuksen kannalta järkevää on myös harkita ryhmien pienentämistä. Tällöin yhden kouluttajan eli tutorin vastuulle jää vähemmän opiskelijoita, mikä tarkoittaa parempaa yksittäisen opiskelijan huomiointia.

Turvallisuuskoulutuksen päätavoitteen eli koulutettavien turvallisuusajattelun ja -taitojen lisäämisen kannalta nykyinen kertaluontoinen koulutus ei anna parasta hyötyä. Koulutukseen tulee ehdottomasti saada käytännönosioita, joilla opiskelijoita aktivoitaisiin osallistumaan ja harjoittelemaan. Resurssien salliessa voitaisiin järjestää jonkinlainen harjoittelurata, joka sisältäisi monia turvallisuusaiheisia tehtävärasteja. Tämän voisi yhdistää osaksi ryhmäytymispäivää, joka kerää kasaan kaikki uudet opiskelijat ja joka koostuu muutenkin monista erilaisista aktiviteeteista. Tällä tavoin opiskelijoiden mielenkiinto saavutetaan paremmin, mikä johtaa myös parempaan oppimiseen. Lisäksi olisi kaikkien edun mukaista, mikäli koulutuksen antamia oppeja ja tietoja kerrattaisiin useamman kerran lukuvuodessa.

Orienteatioviikolla voitaisiin järjestää paloharjoitus, joka koskisi kaikkia rakennuksen käyttäjiä. Poistumisteiden ja sammutus- ja muiden turvalaitteiden sijainnit olisi tärkeää olla jokaisen tiedossa. Näiden havainnoimista ja etsimistä ei voi jättää opiskelijan vastuulle, vaan niistä pitää kertoa tarkemmin koulutuksen yhteydessä. Koulutuksen sisällöstä voitaisiin koostaa tiivistelmä, joka jaetaan opiskelijoille paikanpäällä tai jälkikäteen. Jaettava muistio sisältäisi selkeät ja yksinkertaiset toimintaohjeet eri vaaratilanteisiin, eritoten väkivallan uhkaan sekä Rajakadun kampuksen pohjapiirroksen, johon on merkittynä hätäpoistumistiet ja turvalaitteiden sijainnit. Paperisena versiona se tavoittaisi varmemmin jokaisen, sillä sähköpostiviestit ovat helppo sivuuttaa ja unohtaa. Tiivistelmän sähköinen jakaminen olisi kuitenkin helpoin ja vaivattomin tapa, ja samalla sen toteutuksesta voitaisiin tehdä laajempi kokonaisuus.

Opiskelijat haluavat jonkin tietolähteen, josta turvallisuusasioihin, esimerkiksi toimintaohjeisiin ja hätäpoistumiseen voi tutustua myöhemmin. Turvallisuuden koulutusta ei kuitenkaan yleisesti nähty kovinkaan tarpeellisena yhdistää muihin opintoihin. Täten siitä voitaisiin suunnitella ja toteuttaa oma virtuaalinen tietopankkinsa, joka sisältää yksinkertaisia havainnollistavia esimerkkitalanteita sekä tarvittavia faktoja ja selkeitä toimintaohjeita hätätilanteiden varalle. Yleisten kaikkia koskevien pääteemojen

ohella eri koulutusalojen yksityiskohtaisempiin uhkiin ja vaaratilanteisiin paneuduttaisiin tarkemmin. Tässä yhteydessä myös väkivaltatilanteisiin varautuminen ja niiden hallitseminen voitaisiin ottaa paremmin käsittelyyn. Ideana on, että opiskelijoita tiedotettaisiin kyseisestä verkkokurssista mahdollisimman hyvin, jonka jälkeen he voivat itsenäisesti rauhassa omalla ajalla perehtyä siihen lisää. Kurssi ei välttämättä kerryttäisi opintopisteitä, mutta tämä toisaalta motivoisi opiskelijoita tutustumaan siihen paremmin. Pää tavoite on kuitenkin saada opiskelijoissa aikaan sisäsyntyistä ajattelua ja halua oppia lisää turvallisuudesta.

6.3 Jatkotutkimustarpeet

Käytännönlähtöisesti pohtien edellä mainitun tietopankin suunnittelu ja toteutus voisivat toimia mahdollisen seuraavan tutkimuksen lähtökohtana. Tutkimus suoritettaisiin toiminnallisena kehittämistyönä. Prosessin päätavoitteina olisivat turvallisuusaiheeseen perehtyminen ja eritoten toimivan virtuaalisen turvallisuustietopaketin luominen. Lopputuotoksena saatavan verkkosovelluksen avulla opiskelijat voisivat omatoimisesti syventää turvallisuustietouttaan. Prosessiin liittyy myös haasteita. Sovelluksen toteutuksen ja tietojen täytyy olla selkeitä ja täsmällisiä, mutta erityishaasteen tuo käyttäjien mielenkiinnon ja huomion kohdistaminen palveluun.

Uuden oppiminen edellyttää siis vanhojen asenteiden muutosta, minkä tutkiminen yhden kyselytutkimuksen pohjalta huomattiin hyvin vaikeaksi. Haasteelliseksi sen tekevät tarvittavien mittareiden löytäminen ja objektiivisuuden säilyttäminen mitaamisessa. Vastaajilta voidaan kysyä heidän omaa mielipidettään henkilökohtaisen tietoisuuden lisääntymisestä, mutta luotettavan tiedon saamiseksi asiaa pitäisi pystyä tutkimaan tarkemmin ja monipuolisemmin. Tämä opinnäytetyö voidaan mieltää turvallisuusilmiötä kuvailevaksi tutkimukseksi. Jatkon kannalta nykyisen tutkimusaineiston pohjalta voitaisiin myöhemmin suorittaa toinen lisätutkimus, mahdollisesti opinnäytetyö. Tässä näkökulmana olisi nimenomaan oppimisen taustalla oleva asenteiden muokkaaminen. Jatkotutkimuksessa suoritettaisiin valituille yksilöille tarkempia teemahaastatteluja, joissa pureudutaan paremmin yksittäisen opiskelijan turvallisuuskokemukseen. Yhtenä tutkimuskysymyksenä voisi esimerkiksi olla: minkälainen oppimiskokemus saa opiskelijassa aikaan aitoa ymmärryksen ja motivaation kasvua oppia uutta?

Lähteet

Creating a Safety Culture. N.d. Yhdysvaltojen työministeriön työterveys ja -turvallisuusohjeita. Viitattu 23.2.2016.

https://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/mod4_factsheets_culture.html

Dolk, L-E. 2009. Turvallisuuden kehittäminen telepalveluyrityksessä. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu, turvallisuusalan koulutusohjelma. Viitattu 4.10.2015.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/2303/ONT_Lars-Erik%20Dolk.pdf?sequence=1

Ennakointi ja varautuminen. 2012. Opetustoimen turvallisuusopas. Viitattu

27.12.2015. http://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuusopas/turvallisuuden_osa-alueita/ennakointi

Halttunen, J. 2015. JAMK haluaa olla oppimisen uudistaja ja kilpailukyvyyn kehittäjä. Rehtorin puhe lukuvuoden avajaisissa 25.8.2015. Viitattu 11.1.2016.

<http://www.ksml.fi/uutiset/keski-suomi/rehtori-jussi-halttunen-jamk-haluaa-olla-oppimisen-uudistaja-ja-kilpailukyvyyn-kehittaja/2113652>

Hiltunen, T. 2015. Turvallisuuskoordinaattori. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Haastattelu 27.8.2015.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Kananen, J. 2008. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kostiainen, A. 2010. Katsaus suomalaisten turvallisuusasenteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön raportti 2.8.2010. Viitattu 15.9.2015.

<http://stm.fi/documents/1271139/1359633/Suomalaisten+turvallisuusasenteet.pdf/3aa74ab7-fff5-4d02-8250-d8d7ae2a1db5>

Kyllönen, T. & Rickman, A. 2011. Henkilöturvallisuus koulussa. Vaarallisen käytöksen ennakointi ja hallinta. Juva: Bookwell Oy.

Kyselytutkimuksen luotettavuus. 2012. Artikkelitutkimuksen luotettavuudesta. Viitattu 3.3.2016.

<https://tilastoapu.wordpress.com/2012/03/13/kyselytutkimuksen-luotettavuus/>

Lindfors, E. 2012. Kohti turvallisempaa oppilaitosta! Nurmijärvi: Suomen painoagentti Oy.

Luoma, J. 2000. Johdatus työpsykologiaan. Helsinki: Hakapaino Oy.

Määrällinen analyysi. 2015. Aineiston analyysimenetelmien ohjeita. Viitattu 5.3.2016.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/maarallinen-analyysi>

Niemelä, P. & Lahikainen, A. 2000. Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino.

OHS in Schools: A practical guide for school leaders. 2015. Käytännön opas turvallisuusasioihin. Viitattu 8.10.2015.

http://www.worksafe.vic.gov.au/data/assets/pdf_file/0009/9855/OHS-in-schools-web.pdf

Oppilaitosten turvallisuuden parantamisesta suosituksia. 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote. Viitattu 15.9.2015.

<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2015/01/turvallisuus.html?lang=fi>

Oppilaitosten turvallisuus. 2014. Tilanneraportti 2014. Viitattu 15.9.2015.

http://www.intermin.fi/download/55848_Oppilaitosten_turvallisuusraportti_2014.pdf?ec05307997e9d188

Paasonen, J. 2012. Oppilaitoksen turvallisuusjohtaminen. Tallinna: AS Pakett.

Pelastussuunnitelma. 2014. Jyväskylän ammattikorkeakoulun pääkampus.

Reiman, T. 2013. Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuuskriittisten organisaatioiden erityishaasteet. Viitattu 4.1.2016. [http://www.hus.fi/hus-](http://www.hus.fi/hus-tie-)

[tie-toa/materiaalipankki/esitysmateriaalit/Vaaratapahtumien%20piv%203102013/Reiman%20HUS%20031013%20turvallisuuskulttuuri.pdf](http://www.hus.fi/hus-tie-toa/materiaalipankki/esitysmateriaalit/Vaaratapahtumien%20piv%203102013/Reiman%20HUS%20031013%20turvallisuuskulttuuri.pdf)

Taanila, A. 2009. SPSS-opas. Viitattu 22.2.2016. <http://myy.haaga-helia.fi/~taaak/k/spss.pdf>

Taanila, A. 2014. Aineiston esittäminen ja kuvailu. Viitattu 29.2.2016.

<http://myy.haaga-helia.fi/~taaak/k/kuvailu.pdf>

Turvallisuuden edistäminen oppilaitoksissa. 2013. Seurantaryhmän loppuraportti. Viitattu 15.9.2015.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/tr08.pdf?lang=fi>

Tutustu ja menesty. 2016. Tietoa JAMKista. Viitattu 11.1.2016.

<http://www.jamk.fi/fi/Tietoa-JAMKista/Tutustu-JAMKiin/>

Waitinen, M. 2013. Työpaikan turvallisuuskulttuurin kehittäminen. Esitys Top-patteri-hankkeen seminaarissa 25.9.2013. Viitattu 4.1.2016.

<http://www.slideshare.net/omniatopo/omnia-waitinen-2013>

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Turvallisuuskysely

Hyvä opiskelija,

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn oppilaitoksen turvallisuuskulttuurista. Teen opinnäytetyötä oppilaitoksen turvallisuuskulttuurista ja turvallisuuskoulutuksesta. Olet osallistunut orientaatioviikolla Jyväskylän ammattikorkeakoulun turvallisuuskoulutukseen, johon sisältyvät turvallisuusluento ja turvallisuuskävely.

Kyselyyn vastaaminen kestää vain noin 5 minuuttia. Kaikkien kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan yhteensä kolme (3) kahden leffalipun pakettia.

Vastaathan viimeistään 14.12.2015. Kiitos vaivannäöstäsi jo etukäteen!

1. Oletko osallistunut aiemmin johonkin seuraavista koulutuksista? *

- Ensiapukoulutus
- Sammutusharjoituskoulutus
- Työturvallisuuskoulutus
- En mihinkään edellä mainituista

2. Koitko Jyväskylän ammattikorkeakoulun orientaatioviikolla saamasi turvallisuuskoulutuksen tarpeelliseksi? *

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Koitko Jyväskylän ammattikorkeakoulun orientaatioviikolla saamasi turvallisuuskoulutuksen tarpeelliseksi?	○	○	○	○	○

3. Minkälaiset valmiudet turvallisuuskoulutus sinulle antoi toimimiseen seuraavissa tilanteissa? *

Erittäin heikot Jokseenkin heikot Jokseenkin hyvät Erittäin hyvät En osaa sanoa

Tulipalo	☐	☐	☐	☐	☐
Väkivallan uhka	☐	☐	☐	☐	☐
Hätäpuhelun soittaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Hätäpoistuminen	☐	☐	☐	☐	☐

4. Saiko turvallisuuskoulutus sinut kiinnostumaan lisää turvallisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä? *

Kyllä

Ei

5. Mitä muuttaisit/kehittäisit turvallisuuskoulutuksessa? (Voit valita useamman vaihtoehdon.) *

Kattavuus, koulutuksen sisältö

Koulutusmenetelmät

Koulutusympäristö

Yksittäisen koulutuksen kesto

Lukumäärä

En mitään

6. Miten kehittäisit edellisessä kysymyksessä valitsemiasi kohtia? *

7. Jäitkö kaipaamaan turvallisuuskoulutuksesta jotakin, kuten kirjallista materiaalia/muuta lisätietoa? *

Kyllä

Ei

8. Jos vastasit kyllä, mitä asioita haluaisit sisällyttää koulutuksessa mahdollisesti jaettavan materiaalin sisältöön? *

9. Pitäisikö turvallisuuskoulutus mielestäsi yhdistää enemmän osaksi muita opintoja? *

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Pitäisikö turvallisuuskoulutus mielestäsi yhdistää enemmän osaksi muita opintoja?	☐	☐	☐	☐	☐

10. Oletko kokenut turvattomuuden tunnetta aloittavana opiskelijana Jyväskylän ammattikorkeakoulun kampusalueilla? *

- Kyllä
 Ei

11. Jos olet kokenut turvattomuuden tunnetta, niin mikä sen aiheutti?

12. Mitkä seikat luovat mielestäsi turvallisuuden tunnetta kouluympäristössä? *

13. Mitkä seikat taas vähentävät mielestäsi turvallisuuden tunnetta kouluympäristössä? *

14. Miten arvioit oman turvallisuutesi tilan tällä hetkellä? *

	Erittäin huono	Jokseenkin huono	Jokseenkin hyvä	Erittäin hyvä	En osaa sanoa
Miten arvioit oman turvallisuutesi tilan tällä hetkellä?	☐	☐	☐	☐	☐

15. Sukupuoli *

Nainen

Mies

16. Ikä *

18-20

21-25

26+

17. Oma koulutusala *

Matkailu- ja ravitsemisala

Liiketalouden ala

Tekniikan ala

Hyvinvoinnin ala